

Jaarverslag 2013

Stichting Pensioenfonds Fluor
Nederland

Inhoudsopgave

Jaarverslag	5
1. Kerncijfers	7
2. Verslag van het bestuur	9
3. Verslag van de deelnemersraad	35
4. Verslag beleggingen	37
5. Verslag van het verantwoordingsorgaan	41
Jaarrekening	45
6. Balans per 31 december 2013	46
7. Staat van baten en lasten over 2013	49
8. Kasstroomoverzicht over 2013	51
9. Toelichting grondslagen	53
10. Toelichting op de balans	57
11. Toelichting op de staat van baten en lasten	71
Overige gegevens	79
12. Bestemming saldo van baten en lasten	81
13. Uitvoeringsovereenkomst	83
14. Gebeurtenissen na balansdatum	85
15. Actuariële verklaring	87
16. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	89

Jaarverslag

1. Kerncijfers

	2013	2012	2011	2010	2009
Deelnemers (aantallen)					
Actieven	806	771	743	758	868
Arbeidsongeschikten	14	13	15	15	16
Subtotaal	820	784	758	773	884
Gewezen deelnemers	662	666	714	678	602
Gepensioneerden	536	519	499	471	439
Totaal aantal deelnemers	2.018	1.969	1.971	1.922	1.925
Bedragen (x € 1.000)					
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
- Vastgoedbeleggingen	23.040	24.194	18.360	19.460	15.723
- Aandelen	97.888	85.619	62.760	72.625	68.198
- Vastrentende waarden	234.228	239.999	222.696	169.689	148.545
- Derivaten	-	-	-	-	-
- Overige beleggingen (inclusief beleggingsvorderingen)	27.242	25.361	19.775	21.251	18.083
- Totaal beleggingen	382.398	375.173	323.591	283.025	250.549
Stichtingskapitaal en reserves	53.401	38.327	15.132	21.777	17.751
Technische voorzieningen	328.693	337.108	305.677	263.377	232.748
Dekkingsgraad (%)	116,25	111,37	104,95	108,27	107,63
Marktrente RTS (%)	2,73	2,41	2,73	3,45	3,96
Indexatie ingegane pensioenen (%)	-	-	-	-	-
Premiebijdragen					
- Feitelijke premie	11.012	11.002	10.564	10.197	11.149
- Kostendeckende premie	12.937	11.645	7.066	11.234	10.606
- Gedempte premie	10.037	8.865	6.647	11.068	-
Pensioenuitkeringen	10.910	10.285	9.190	9.253	7.871
Backservice koopsom	3.758	3.831	3.602	400	3.166
Pensioenuitvoeringskosten	359	295	397	460	339
Kosten pensioenbeheer per deelnemer (in hele euro's) ¹	265	226	316	370	256
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	7.075	53.400	34.366	34.576	33.049
Beleggingsrendement ² (%)	1,76	16,27	14,92	13,56	14,55
Franchise (in hele euro's)	17.300	16.900	16.500	16.400	16.000

¹ De kosten pensioenbeheer per deelnemer is gedefinieerd als de pensioenuitvoeringskosten / (aantal actieve deelnemers + gepensioneerden).

² Voor 2009 is dit percentage gebaseerd op het gerealiseerde beleggingsrendement vanaf het moment van overdracht van de beleggingen aan Aegon Asset Management begin februari van 17,7% en het rendement in de maand januari bij Fortis ASR van -/-2,7%.

FTK = Financieel Toetsing Kader; Beschrijft de basis waarop de pensioenverplichtingen worden berekend met ingang van 1 januari 2007.

RTS = Rente Termijn Structuur; Een reeks van renteswaps waarden in procenten voor een periode van 60 jaar. Voor elk jaar wordt er een rente percentage vastgesteld waarmee de verplichtingen voor dat jaar worden verdisconteerd. Voor verplichtingen met een looptijd van langer dan 60 jaar wordt het rentepercentage van 60 jaar gebruikt. Deze rente curve vervangt de traditionele 4% rekenrente. De RTS is onderdeel van het FTK en wordt maandelijks gepubliceerd door de DNB.

UFR = Ultimate Forward Rate; De Ultimate Forward Rate-methode is een methode om een rentecurve voor lange looptijden op een andere manier, dan rechtstreeks afgeleid van marktrentes, te bepalen. De methode wordt toegepast om te voorkomen dat waardes voorbij het laatste liquide punt in de swapmarkt leiden tot (overmatige) volatiliteit van dekkingsgraden. Die waardes zijn immers gebaseerd op een beperkt aantal (markt) waarnemingen zodat de vraag kan worden gesteld of van een 'betrouwbare' marktwaarde nog sprake is.

Vanwege de voortdurende uitzonderlijke marktomstandigheden heeft DNB besloten om vanaf 31 december 2012 de RTS te baseren op een driemaands gemiddelde. Het gemiddelde wordt berekend over de rentetermijnstructuur van alle handelsdagen in de periode van 1 oktober tot en met 31 december.

Vanaf 30 september 2013 is de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur voor pensioenfonds aangepast door de introductie van een UFR. De driemaands middeling blijft evenwel gehandhaafd. Het gaat hierbij om een aanpassing van de rentetermijnstructuur voor looptijden vanaf 20 jaar. Voor looptijden tot en met 20 jaar is de zero rente gelijk aan de waargenomen driemaands gemiddelde zero rente. Voor looptijden vanaf 21 jaar wordt de zero rente aangepast door de onderliggende 1-jaars forward rente te extrapoleren naar de zogenoemde UFR van 4,2%. De aanpassing van de forward rente bestaat uit een vaste weging van de in de markt waargenomen forward rente (op basis van de driemaands gemiddelde swapcurve) met de UFR.

2. Verslag van het bestuur

Alle bedragen in dit verslag luiden in hele euro's, tenzij anders aangegeven.

2.1. Algemeen

2.1.1. Werkingsfeer van het Fonds

Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland (het Fonds) is de uitvoerder van de pensioenregeling van Fluor B.V., Fluor Consultants B.V. en Fluor Infrastructure B.V. Het Fonds is opgericht in 1976, statutair gevestigd te Haarlem en kantoorhoudende te Surinameweg, 2035 VA Haarlem. Het Fonds staat ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41222106.

Het Fonds heeft ten doel het uitkeren of het doen uitkeren van pensioenen en/of toeslagen op de pensioenen aan deelnemers, gepensioneerden, gewezen deelnemers, en hun nabestaanden en ex-echtgenoten in de gevallen en onder de voorwaarden, zoals nader geregeld in de pensioenreglementen.

Voor een beschrijving van de door het Fonds uitgevoerde regeling in verslagjaar 2013 wordt verwezen naar het pensioenreglement (revisie 5) van de Stichting.

Dit reglement staat op de website van het Fonds (<http://pension.fluor.nl>). Van het reglement is tevens een populaire versie vervaardigd, die eveneens te vinden is op deze website. Beide documenten zijn te vinden onder het hoofdstuk "Documenten".

2.1.2. Herverzekering

Met ingang van 1 januari 2009 is er een herverzekeringsovereenkomst afgesloten tussen het Fonds en Aegon Levensverzekering N.V. (Aegon) met een looptijd van 5 jaar. De overeenkomst is tussentijds verlengd tot 1 januari 2015.

Sinds 2009 wordt het vermogensbeheer uitgevoerd door Aegon Asset Management. Maandelijks wordt de beleggingsrapportage besproken in de bestuursvergadering en uitgebreid toegelicht in de overlegvergaderingen met de deelnemersraad. De beleggingscommissie bestaat uit 4 bestuursleden en de administrateur. Zij vergadert op kwartaalbasis en overlegt twee keer per jaar met de accountmanager van Aegon Asset Management.

Het beleggingsresultaat komt geheel ten goede aan, dan wel ten laste van het Fonds. De pensioenverplichtingen van boekjaar 2013 worden gewaardeerd tegen marktwaarde zoals vastgelegd in het door De Nederlandsche Bank (DNB) voorgeschreven Financieel Toetsingskader (FTK).

Voor de contractjaren 2009 t/m 2013 deelt het Fonds voor 70% mee in een positief technisch resultaat. Voor 2014 wordt dit 75%. Een eventueel negatief resultaat komt volledig voor rekening van de herverzekeraar. Hoewel in juridische termen nog wel gesproken kan worden van herverzekering is er in de praktijk sprake van een nagenoeg volledig eigenrisicodragend Fonds. Het Fonds wordt daarom dan ook als zodanig aangemerkt en moet voldoen aan een uitgebreide rapportageverplichting conform de richtlijnen van DNB.

2.2. Gang van zaken in 2013

2.2.1. Algemeen

Het jaar 2013 was een uitermate interessant pensioenjaar.

De pensioenregeling is per 1 januari 2014 gesloten voor nieuwe deelnemers. Dit heeft op termijn zijn uitwerking op de deelnemers en het besturen van het Fonds. Het bestuur heeft samen met de deelnemersraad veel aandacht besteed aan deze sluiting en zijn consequenties, waarbij de belangen van de deelnemers voorop stonden en zoveel mogelijk gevrijwaard dienden te worden van eventuele negatieve

gevolgen. In de loop van dit verslag zal diverse keren worden teruggekomen op werkzaamheden die gerelateerd zijn aan de sluiting van de regeling voor nieuwe deelnemers.

In 2013 continueerden de politiek en de sociale partners het ontwerp van een nieuw pensioenstelsel. Vanuit de samenleving klonk de roep om meer flexibiliteit en werd flink gediscussieerd over de solidariteit tussen jongeren en ouderen.

De belangrijkste pensioendossiers van 2013 waren:

- de pensioenrichtleeftijd en de AOW-leeftijd gaan omhoog,
- de financiële opzet van de pensioenfonds wordt schokbestendiger,
- er is een wens om arbeid en pensioen flexibeler te maken,
- via Europa komen er sterkere financieringseisen,
- de Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds moet de governance, en de medezeggenschap verbeteren,
- de Code Pensioenen wordt gepubliceerd met richtlijnen over goed bestuur,
- de kosten m.b.t. beleggingen moeten transparanter worden weergegeven.

Zaken die op het pensioenfondsbestuur afkwamen in 2013 waren:

- de dekkingsgraad van het Fonds,
- de evaluatie van het lange termijn herstelplan,
- de vermogenspositie van het Fonds,
- opleidingen en het deskundigheidsplan,
- governance en keuze voor invulling Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds,
- de aanpassing van de Actuarieel Bedrijfstechnische Nota (ABTN),
- risicomangement en een financieel crisisplan,
- de UPO (Uniform Pensioenoverzicht 2013),
- verlenging van de Herverzekeringsovereenkomst met Aegon,
- sluiting Fonds voor nieuwe deelnemers

Deze onderwerpen en nog een aantal andere zaken zullen in dit jaarverslag aan de orde komen.

2.2.2. Herstel op de financiële markten en de dekkingsgraad

De dekkingsgraad is een indicator voor de financiële situatie van een pensioenfonds. Een dekkingsgraad van 100% betekent dat een pensioenfonds over voldoende vermogen beschikt om zijn verplichtingen na te komen.

De overheid wil dat pensioenfonds extra geld in kas hebben om kosten af te dekken en eist een dekkingsgraad van minimaal 105,0%. Daarnaast moet een pensioenfonds een reserve hanteren om een aantal risico's af te dekken. Hierdoor komt het Vereist Eigen Vermogen (VEV) van het Fonds in 2013 uit op 111,6 % van de verplichtingen.

Dit percentage wordt jaarlijks door de actuaris van het Fonds berekend aan de hand van een zgn. "wortelformule" waarin een aantal risico's wordt meegenomen waaraan een pensioenfonds is blootgesteld (o.a. renterisico, valutarisico of verzekeringstechnische risico's, etc.).

Als gevolg van een reservetekort moest begin 2009 een herstelplan worden ingediend bij DNB. In dit herstelplan geeft het bestuur aan de wijze waarop en wanneer zij denkt uit de situatie van onderdekking en/of reservetekort te komen. Dit herstelplan wordt jaarlijks geëvalueerd door de toezichthouder waarbij wordt gekeken hoe groot het herstel is in een jaar en welke effecten aan dit herstel ten grondslag liggen. Rapportage van zo'n herstelplaneluvaluatie vindt plaats in de maand februari.

In 2013 liet de dekkingsgraad een herstel zien dat echter voornamelijk was toe te schrijven aan de renteontwikkeling. De dekkingsgraad steeg van 111,37% naar 116,25% aan het einde van 2013. Volgens de richtlijnen van De Nederlandsche Bank (DNB) is er bij een pensioenfonds niet langer sprake van een reservetekort indien het drie aaneengesloten kwartalen een dekkingsgraad heeft die boven het VEV ligt.

Aan het einde van het tweede kwartaal 2013 zou dit het geval zijn geweest ware het niet dat eind juni de dekkingsgraad uitkwam op 108,7%. Daar het Fonds in augustus weer uitkwam op een dekkingsgraad boven het VEV en deze trend zich heeft voortgezet is het Fonds aan het eind van het 1e kwartaal 2014 uit het herstel.

2.2.3. Het Pensioenakkoord

Het kabinet heeft op 18 december 2013 overeenstemming bereikt over een pensioenakkoord. In dit pensioenakkoord staan maatregelen die de pensioenvoorzieningen betaalbaar moeten houden, zoals een hogere pensioenleeftijd en een flexibele AOW.

De belangrijkste punten uit het pensioenakkoord zijn:

- het kabinet zegt toe dat de AOW leeftijd sneller wordt verhoogd (naar 67 in het jaar 2021)
- de fiscale pensioenrichtleeftijd gaat in per 2014 in één stap naar 67 jaar
- het Financieel Toetsingskader (FTK) voor pensioenfondsen wordt aangepast om meer zekerheid te bieden aan bestaande pensioenregelingen (FTK1) en om in te spelen op nieuwe pensioenregelingen die minder zekerheid bieden maar wel een betere indexatiekansen hebben.
- De Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen zal worden aangepast
- het Witteveenkader zal worden aangepast.

Bovenstaande maatregelen lichten we nader toe:

Vanaf 1 januari 2013 wordt de AOW-leeftijd jaarlijks stapsgewijs verhoogd. In 2019 is de AOW-leeftijd 66 jaar en in 2023 is dat 67 jaar. Vanaf 2024 wordt de AOW-leeftijd gekoppeld aan de levensverwachting. Tijdens de kabinetsformatie hebben de onderhandelaars van VVD en PvdA begin oktober 2012 een akkoord bereikt over een snellere verhoging van de AOW-leeftijd. Volgens het akkoord gaat de AOW-leeftijd stapsgewijs omhoog naar 66 jaar in 2018 en 67 jaar in 2021, echter met dit akkoord moeten zowel de Tweede als de Eerste kamer nog instemmen.

De fiscale pensioenrichtleeftijd voor aanvullende pensioenen wordt in het jaar 2014 al verhoogd naar 67 jaar. Dit houdt ondermeer in dat de fiscale begrenzing van de pensioenopbouw (Witteveenkader) naar beneden wordt bijgesteld. In het Witteveenkader zijn de fiscale grenzen van de pensioenopbouw opgenomen waarvan de pensioenpremie aftrekbaar is voor de loonbelasting.

In het Witteveenkader zijn drie kaders van belang:

- de fiscale pensioenrichtleeftijd;
Deze is momenteel 65 jaar en wordt vanaf 2014 67 jaar.
- de minimum-franchise;
- het jaarlijkse maximale opbouwpercentage;

Voor eindloonregelingen is dit momenteel 2,0% en vanaf 1 januari 2014 wordt dit percentage verlaagd naar 1,9%. Het voornemen is om dit percentage per 1 januari 2015 verder te verlagen naar 1,657%.

Vanaf 2013 sluiten de AOW-leeftijd en de ingangleeftijd van het aanvullend pensioen daardoor niet meer op elkaar aan, waardoor er een AOW-gat ontstaat. Veel mensen moeten zelf iets regelen om dit gat op te vangen. Dit alles vraagt meer flexibiliteit van pensioenfondsen in de uitvoering van hun pensioenregelingen.

Wat zijn de gevolgen voor de pensioenregeling van het Fonds: vooralsnog blijft de pensioenrichtleeftijd 65 jaar tot en met 31 december 2014. Per 1 januari 2015 wordt de pensioenrichtleeftijd hetzelfde als de AOW richtleeftijd. Gedurende 2013 en 2014 wordt er dus boven de 65 jaar geen premie betaald en geen pensioen opgebouwd.

In 2015 zal het Witteveenkader verder worden aangepast. Dit bepaalt via belastingwetgeving hoeveel er jaarlijks voor opbouw van pensioen maximaal fiscaal mag worden afgetrokken. Het betalen van belasting

wordt naar later (de uitkering) doorgeschoven. Om de belastingopbrengsten te verhogen wordt het Witteveenkader in 2014 en verder in 2015 aangepast. De overheid is tevens van plan het inkomen waarover fiscaal aftrekbaar pensioen kan worden opgebouwd te maximeren.

Ook zal in 2015 de financiële opzet van pensioenfondsen schokbestendiger moeten worden. Daarvoor wordt een nieuw Financieel Toetsingskader (FTK) opgezet.

Tenslotte stelt de overheid dat de maatschappij vraagt om meer flexibiliteit en vernieuwing op een aantal gebieden. Vandaar dat in 2014 en in 2015 de pensioenfondsen anders moeten worden georganiseerd. Hierbij moet gedacht worden aan nieuwe bestuursmodellen en zullen naast verzekeraars, pensioenfondsen en Premie Pensioen Instellingen (PPI's) ook API's (Algemene Pensioeninstelling) worden opgericht. Vanuit Europa zullen strengere eisen komen aan de solvabiliteit van financiële instellingen. Het systeem van waardeoverdracht zal worden aangepast en zullen beleggingsmaatschappijen transparanter met kosten om moeten gaan en deze voor deelnemers en pensioenfondsen inzichtelijker moeten gaan maken.

2.2.4. De Pensioenwebsites en het Pensioenregister

De communicatie werkgroep werkt aan de vertaling van de pensioenwebsite naar het Engels. Op deze pensioenwebsite <http://pensioen.fluor.nl> is een link geplaatst (onder het tabblad "Actueel") die verwijst naar Ganeo, het werknemersportaal van Aegon. Ganeo bevat veel informatie over pensioenzaken en geeft u de mogelijkheid om direct doorverwezen te worden naar de overheidssite www.mijnpensioenoverzicht.nl. Daarnaast geeft het de mogelijkheid om in te loggen op Mijn Aegon.nl waar u uw persoonlijke pensioeninformatie kunt terug vinden. Mijn Aegon.nl is inmiddels ook in het Engels beschikbaar. Voor beide websites heeft u toegangscode nodig. Voor Mijn Aegon.nl heeft u een gebruikerscode en wachtwoord ontvangen. Ook is Mijn Aegon.nl te downloaden vanuit de APP-store. Om in te loggen op www.mijnpensioenoverzicht.nl dient u gebruik te maken van uw DigiD.

Het Pensioenregister is een initiatief van de gezamenlijke Nederlandse Pensioenfondsen, de pensioenverzekeraars en de Sociale Verzekeringsbank (SVB). Dit samenwerkingsverband stelt de website www.mijnpensioenoverzicht.nl beschikbaar voor iedere Nederlander.

De website maakt het voor iedere Nederlandse burger mogelijk een overzicht te krijgen van de door hem/haar opgebouwde en nog op te bouwen pensioenaanspraken bij pensioenfondsen en pensioenverzekeraars en zijn/haar opgebouwde AOW-rechten.

De dienstverlening van het Pensioenregister is gratis en wordt gezien als een publieke voorziening. In het jaar 2013 heeft de Stichting Pensioenregister de website verder geactualiseerd. Bijna alle pensioenuitvoerders en verzekeraars zijn bij het Register aangesloten en ook de Sociale Verzekeringsbank (SVB) heeft haar informatie uitgebreid, door met name individueel de AOW-gegevens aan te leveren (gehuwd/ongehuwd of eventueel met of zonder korting). Het Fonds levert via Aegon jaarlijks de geactualiseerde pensioengegevens aan.

2.2.5. Werkzaamheden Bestuur

Tijdens het verslagjaar 2013 kwam het bestuur elf maal voor een vergadering bijeen. De belangrijkste vergaderonderwerpen waren: de dekkingsgraad, het vermogensbeheer, de pensioencommunicatie, aanpassing van juridisch stukken, de wetwijzigingen, het verlengen van de herverzekeringsovereenkomst met Aegon en het indexatie besluit. Van elke bestuursvergadering zijn notulen gemaakt. Alle besluiten van het bestuur worden vermeld op een actielijst, die ook maandelijks aan de vergaderstukken wordt toegevoegd.

Op 2 oktober heeft het bestuur op een externe locatie, een dag lang vergaderd over zaken die nader aandacht verdienen (o.a. de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen en de eerste versies van het Witteveenkader en het Pensioencontract).

Er heeft in november en december een correspondentie plaatsgevonden tussen het pensioenfonds en de directie m.b.t. het sluiten van de eindloonregeling voor nieuwe deelnemers en de gevolgen die dit teweeg brengt. Begin 2014 zal een communicatietraject worden opgestart waarbij aan alle actieven en

gepensioneerden door middel van een brief zal worden uitgelegd waar de commissie " sluiting pensioenregeling voor nieuwe deelnemers" de afgelopen maanden mee bezig is geweest en wat de gevolgen zijn van deze sluiting.

Verderop in dit jaarverslag wordt nog kort ingegaan op deze sluiting van de eindloonregeling voor nieuwe deelnemers ultimo december 2013.

In het totaal waren de bestuursleden werkzaam in een 11-tal commissies. Deze commissies werken aan bepaalde zaken / pensioenitems en presenteren die vervolgens aan het voltallige bestuur. De onderwerpen waarover de commissies zich buigen zijn: de ALM-studie, het herstelplan, communicatie, beleggingen, administratieve organisatie en interne controle, de pensioenregeling, opleiding en deskundigheid, risicomanagement, de ABTN, governance, de contractverlenging en de sluiting van het Fonds voor nieuwe deelnemers.

2.2.6. Juridische stukken

De ABTN is bijgewerkt en revisie 7 is verstrekt aan DNB. Hierin zijn o.a. zaken als de franchise wijziging naar Euro 17.300,00 verwerkt.

In december 2013 zijn als gevolg van het sluiten van de eindloonregeling voor nieuwe deelnemers het Pensioenreglement, de Uitvoeringsovereenkomst en ABTN aangepast en verstrekt aan de DNB.

In het reglement is opgenomen dat nieuwe werknemers van Fluor niet langer worden opgenomen als deelnemers in het Fonds. NB: Fluor heeft een nieuwe pensioenregeling gebaseerd op beschikbare premie voor nieuwe werknemers per 1 januari 2014 die niet door het Fonds wordt uitgevoerd.

In de Uitvoeringsovereenkomst (het contract tussen de Fluor bedrijven en het Fonds over de uitvoering van de pensioenregeling) zijn een aantal zaken aangepast. Naast het vervallen van de verplichte deelname in de pensioenregeling van het Fonds is een clause aangepast omtrent een mogelijke aanpassing van de premie en een nieuwe clause toegevoegd over het voorkomen van mogelijk nadelige gevolgen voor de deelnemers vanwege het sluiten van de regeling voor nieuwe deelnemers.

Om hier verder inhoud aan te geven is er ook een hoofdstuk over dit onderwerp toegevoegd aan de ABTN. Hierin wordt omschreven dat er kengetallen zullen worden bijgehouden die inzichtelijk moeten maken of er mogelijke negatieve gevolgen voor de deelnemers zullen optreden in de toekomst welke nu nog niet te voorspellen of te kwantificeren zijn. Hier wordt jaarlijks een rapportage over gemaakt en gedeeld met deelnemersraad en werkgever.

2.2.7. Asset- en Liability Management Studie (ALM)

Per 31 december 2013 is op verzoek van de werkgever en in overleg met het bestuur en de deelnemersraad de huidige pensioenregeling gesloten voor nieuwe deelnemers. Employees die in dienst treden na deze datum zullen deelnemen aan een " Defined Contribution " (DC) regeling. Deze regeling valt buiten de werkingssfeer van het Fonds. Hoewel op korte termijn de gevolgen voor het Fonds beperkt zijn, zal op middellange en lange termijn dit grote consequenties hebben voor het Fonds. Als gevolg hiervan was het bestuur genooddaakt om in 2013 een nieuwe ALM studie uit te laten voeren om de effecten voor het Fonds voor de komende jaren in kaart te brengen.

De doelstelling van deze ALM-studie is het verkrijgen van inzicht in het gevolg van de recent aangekondigde veranderingen vanuit het perspectief van de verschillende stakeholders.

De volgende onderwerpen zijn aanbod gekomen:

- de uitgangspunten van het huidige beleid
- de analyse van het huidige beleid
- de analyse van de impact van de aangekondigde veranderingen
- een aantal vervolganalyses m.b.t. aanpassing fiscale regels en het risicoprofiel na sluiting van het Fonds

In oktober 2013 heeft Ortec de ALM-studie gepresenteerd aan deelnemersraad en pensioenfondsbestuur.

Met de resultaten van deze ALM-studie heeft het bestuur een zo goed mogelijke inventarisatie gemaakt van de mogelijke gevolgen die het sluiten van de eindloonregeling voor nieuwe deelnemers met zich meebrengt.

De cijfermatige onderbouwing van de ALM-studie is in de dialoog met alle partijen van essentieel belang. Uitgangspunt blijft te allen tijde dat het sluiten van de eindloonregeling voor nieuwe deelnemers geen negatieve gevolgen mag hebben voor de huidige deelnemers.

Na de ALM-studie is een werkgroep, bestaande uit bestuur en leden van de deelnemersraad begonnen met het analyseren van de cijfers uit de studie.

Het Bestuur heeft de directie geïnformeerd over de resultaten van de studie en de directie heeft toegezegd met het fonds over compensatie te overleggen wanneer er negatieve gevolgen zijn als resultaat van de sluiting van het fonds voor nieuwe deelnemers. Begin 2014 zullen alle actieve deelnemers en gepensioneerden m.b.t. de sluiting en de gevolgen hiervan worden geïnformeerd.

2.2.8. Verstrekking van Uniform Pensioen Overzicht (UPO)

In 2013 hebben alle actieve deelnemers en gepensioneerden een UPO ontvangen van Aegon. Op dit overzicht worden uw pensioenrechten vermeld en, indien van toepassing, vindt u daar ook uw AIP-kapitaal. De verzekeraar (Aegon) is verplicht jaarlijks een UPO te verstrekken aan actieve deelnemers en aan gepensioneerden (artikel 38 lid 1 Pensioenwet). De Pensioenwet schrijft tevens voor dat de premievrije polishouders (de zgn. slapers) één keer per 5 jaar een overzicht moeten ontvangen. Dit laatste heeft plaatsgevonden in het jaar 2012.

2.2.9. DNB en AFM

Met de inwerkingtreding van de Wet op het financieel toezicht per 1 januari 2007, heeft het Fonds formeel te maken met twee toezichthouders. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) voor het zogenaamde gedragstoezicht en De Nederlandsche Bank (DNB) voor het prudente toezicht.

Door beide toezichthouders is in het boekjaar 2013 geen directe controle uitgevoerd op het Fonds. Het Fonds heeft ook in 2013 haar communicatiebeleid afgestemd met de AFM. Zowel vanuit DNB als vanuit AFM zijn geen vragen ontvangen in 2013 over het gevoerde beleid.

2.2.10. Governance

In 2013 heeft het Bestuur zich ook beziggehouden met Pension Fund Governance. Conform de Pensioenwet heeft het Fonds gekozen voor een paritair bestuursmodel, voor een jaarlijkse visitatie van de visitatiecommissie en voor een verantwoordingsorgaan.

Het bestuur heeft in 2013 een visitatie laten uitvoeren door een externe partij, zijnde VC-Holland. Dit was de tweede keer dat het Fonds de visitatie liet uitvoeren, conform de eis uit de Pensioenwet om minimaal een keer per drie jaar een visitatie te laten uitvoeren. Belangrijkste conclusie uit de visitatie was dat het bestuur op een goede manier het Fonds bestuurt en anticipeert op de, voor het Fonds relevante, ontwikkelingen. Ook werd aangegeven dat men goede aandacht heeft gegeven aan de aanbevelingen die gedaan zijn bij de vorige visitatie in het jaar 2010.

De visitatiecommissie beveelt een aantal zaken aan zoals onder meer:

- m.b.t. beleggingsbeleid na te gaan of de beleggingsfondsen in voldoende mate zijn afgescheiden van het Aegon concern
- m.b.t. deskundigheid zou er periodiek een deskundigheidstoets moeten worden uitgevoerd binnen het pensioenfondsbestuur
- het integraal risicomanagementplan zal met enige spoed moet worden afgerond
- het communicatieplan zou geactualiseerd kunnen worden

- het adequaat aandacht geven aan alle wetswijzigingen die op het Fonds afkomen
- de verslaglegging zou nog beter kunnen worden georganiseerd
- er zou een profielschets van een pensioenbestuurder moeten worden opgesteld

Per pensioenaandachtsgebied zal het bestuur de aanbevelingen inventariseren en waar nodig nader uitwerken.

Op 7 augustus 2013 is de Wet versterking bestuur Pensioenfonds in werking getreden. Een pensioenfonds heeft conform deze wet de keuze uit een drietal bestuursmodellen. Het gekozen bestuursmodel moet op 1 juli 2014 operationeel zijn.

De nieuwe bestuursmodellen zijn : paritair, onafhankelijk en gemengd. Het pensioenfonds van Fluor heeft gekozen voor het paritair model omdat dit model het dichtst bij het huidige bestuursmodel staat. Men heeft zich in deze laten adviseren door KPMG.

De regering vindt aanpassing van het governancemodel voor pensioenfonds noodzakelijk om het vertrouwen van deelnemers en pensioengerechtigden in het pensioenstelsel en het pensioenfondsbestuur te borgen. In de nieuwe structuur wordt de deelnemersraad opgeheven en zal een gepensioneerde aan het pensioenfondsbestuur worden toegevoegd (dit ten koste van een werknemersvertegenwoordiger binnen het bestuur).

De taken van het Verantwoordingsorgaan worden aangescherpt en er blijft de verplichting om een Visitatie uit te laten uitvoeren. Daar het gehele traject zeer tijdrovend is heeft het bestuur besloten om KPMG als adviserende partij bij het traject te betrekken. Ook zal KPMG de nodige juridische documenten gaan aanpassen en gesprekken voeren met de bestuursleden, de administrateur, de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan. Vanuit DNB is een duidelijk tijdspad gesteld en zal er met regelmaat gerapporteerd moeten worden over de voortgang van de implementatie. Zoals reeds gemeld moet het nieuwe bestuursmodel operationeel zijn op 1 juli 2014.

2.2.11. Overleg met de Deelnemersraad in het jaar 2013

In het jaar 2013 hebben er 4 overlegvergaderingen plaatsgevonden tussen de deelnemersraad en het bestuur

De overlegvergaderingen van 13 maart en 3 oktober werden gebruikt om de financiële positie van het Fonds toe te lichten. Daarnaast werd in de overlegvergadering van 3 oktober nader ingegaan op de net afgeronde ALM-studie die het Fonds door Ortec heeft laten uitvoeren. Verder werd in deze vergaderingen nader ingegaan op de communicatie, de aanpassing van juridische stukken en de ontwikkelingen rond het septemberpakket pensioenen en het regeerakkoord. Ook kwam het sluiten van de eindloonregeling voor nieuwe deelnemers per 1 januari 2014 aan de orde.

Op woensdag 29 mei 2013 werd in een overlegvergadering het jaarverslag 2012 besproken met het voltallige bestuur en de deelnemersraad. In deze vergadering werd het concept jaarverslag 2012 nader bekeken en werden de op- en aanmerkingen van de deelnemersraad besproken.

In de bestuursvergadering van 14 juni 2013, waarbij ook vertegenwoordigers van KPMG, Milliman actuarissen, Aegon en de deelnemersraad aanwezig waren, werd het jaarverslag 2012 toegelicht en besproken. Het bestuur diende vervolgens op 19 juni 2013 een adviesaanvraag in bij de deelnemersraad m.b.t. het jaarverslag 2012.

Op 21 juni 2013 ontving het bestuur een positief advies van de deelnemersraad. Na dit positief verkregen advies heeft het bestuur het jaarverslag 2012 unaniem goedgekeurd en zijn de verslagstaten, voorzien van de accountants-en actuariële verklaringen ingediend bij De Nederlandsche Bank.

Overleg m.b.t. toeslagverlening

Op 27 november 2013 vond er een overlegvergadering plaats tussen de deelnemersraad en het bestuur. Hoofdonderwerp was de voorwaardelijke toeslagverlening 2013. Het bestuur gaf in de vergadering aan ieder jaar de ambitie te hebben de pensioenen van de gepensioneerden en slapers te verhogen met het gecorrigeerde/afgeleide Consumenten Prijsindexcijfer alle huishoudens (CPI-afgeleid).

Het bestuur heeft op basis van de voorlopige cijfers aan de deelnemersraad in de overlegvergadering medegedeeld dat het waarschijnlijk mogelijk is om de ingegane pensioenen per 1 januari 2014 te verhogen met 1,7%. Dit in overeenstemming met de richtlijn voor indexatie in de ABTN. Daar het uiteindelijke besluit afhankelijk is van de dekkingsgraad ultimo 2013 zal begin januari 2014 op basis van definitieve cijfers, na inwinning van het advies van de deelnemersraad, een besluit genomen worden.

Het pensioenfondsbestuur licht haar beslissing toe in paragraaf 2.2.22.

2.2.12. Beleggingsbeleid

De algemene doelstelling van het beleggingsbeleid van het Fonds is een zo goed mogelijk rendement behalen binnen de randvoorwaarden van een aanvaardbaar risico.

Hoewel het rendement op de portefeuille een hoge prioriteit heeft, staan een enigszins defensief karakter van het beleggingsbeleid en een voorzichtige afweging van risico en rendement voorop. Het Fonds kan echter op dit moment niet risicovoller beleggen omdat het Fonds zich in een periode van herstel bevindt en zich moet houden aan de eisen die gesteld zijn door DNB, waaronder het niet vergroten van het beleggingsrisico. Een pensioenfonds moet eerst volledig uit herstel zijn alvorens het bestuur kan nadenken over het opnieuw vormgeven van het beleggingsbeleid. Verderop in dit jaarverslag wordt door Aegon Asset Management, in het beleggingsverslag, een gedetailleerde uitleg gegeven over het beleid en de behaalde beleggingsperformance. De stijging van de dekkingsgraad van 111,37% aan het begin van 2013 naar 116,25% aan het einde van 2013 is maar gedeeltelijk toe te kennen aan de out-performance over het jaar 2013. Met name de wijziging in de rente heeft deze stijging veroorzaakt.

2.2.13. Pensioennieuws

Zoals reeds vermeldt heeft het pensioenfondsbestuur op 2 oktober jl. veel noviteiten op pensioengebied besproken op haar "Heide dag". Aan de orde zijn geweest:

- de Wet versterking bestuur pensioenfonds
- het Financieel Toetsingskader (FTK2)
- de aanpassing van het Witteveenkader
- het Pensioencontract

De dag werd gefaciliteerd door de heer Euverman (VC-Holland) en er waren presentaties van KPMG (de Wet versterking bestuur pensioenfonds), de heer Pluimers (de aanpassing van het Witteveenkader) en de heer Van Lohuizen (het Pensioencontract). De presentatie van de heer Van Lohuizen werd op 2 oktober ingehaald door de actualiteit.

Er werd voor 2 oktober gesteld dat het Nederlandse pensioenstelsel gaat veranderen om de pensioenvoorzieningen ook in de toekomst betaalbaar te houden. Er zou daarom, zo had de overheid voorzien, een keuze gemaakt moeten worden tussen een nominaal of een reëel pensioencontract. De sociale partners moesten daarbij zelf bepalen welk contract het zou worden.

Het verschil tussen beide contractvormen wordt als volgt uitgelegd:

- in een nominaal pensioencontract wordt een concreet bedrag per jaar genoemd dat een persoon als gepensioneerde krijgt. Afhankelijk van de dekkingsgraad van het pensioenfonds kan dat bedrag worden verhoogd als de prijzen stijgen. Dat heet toeslagverlening (of indexatie). Harde garanties zijn er niet: korten op de pensioenen is mogelijk als uiterste noodmaatregel. Als er gekort moet worden, zal dat ook meteen een substantiële korting zijn. De pensioenpremies kunnen bij een nominaal pensioencontract dan ook variëren.
- in een reëel pensioencontract staan de pensioenbedragen niet vast. Het pensioen beweegt binnen bepaalde grenzen mee met de levensverwachting en met de beleggingsresultaten. Garanties zijn niet aan de orde: het pensioen is een reële

afspiegeling van de financiële werkelijkheid. Uitgangspunt is wel dat de koopkracht behouden blijft door toeslagverlening. De pensioenpremies zijn de constante factor in dit stelsel.

Begin oktober werd echter duidelijk dat er op beide contract vormen nogal wat was aan te merken. Mevr. Klijnsma, Staatssecretaris van Sociale Zaken en belast met het Pensioencontract, werd "teruggefloten" door de tweede kamer en moest op dit gebied haar huiswerk opnieuw gaan maken. Op dit moment wordt nagedacht over een soort tussenvorm tussen het nominale en reële pensioencontract. Bij zo een combinatie blijven de opgebouwde rechten grotendeels bestaan en ontstaat een stelsel dat toch recht doet aan de realiteit.

Daar veel zaken op 1 januari 2015 moeten worden ingevoerd is door het kabinet nog veel werk te verzetten. Ook zijn de verzekeraars en pensioenfondsen nog in afwachting op definitieve besluitvorming. In het volgende jaarverslag zal het bestuur hier nader op ingaan.

2.2.14. De A.I.P.-regeling

Voor de polishouders van de "oude" Aanvullend Individuele Pensioenregeling (AIP) zijn inmiddels de opties om het AIP-kapitaal in 3 jaar (36 termijnen) vanaf 62 jaar uit te laten keren en de optie om in 5 jaar uit te laten keren wettelijk niet meer mogelijk.

Hier heeft de overheid een stokje voor gestoken, zodat het AIP-kapitaal alleen nog maar kan worden omgezet in een levenslange aanspraak. Men kan in 2013, bij pensionering of bij het vervroegd laten ingaan van het ouderdomspensioen alleen nog maar het AIP kapitaal omzetten in een levenslang ouderdomspensioen in combinatie met een partnerpensioen of alleen in een levenslang ouderdomspensioen. Aegon stuurt ca. één maand voor pensionering of vroegpensionering de toekomstig gepensioneerden een offerte.

2.2.15. Lijfrente en banksparen

De employé kan, naast de AOW en het bedrijfspensioen, individueel (aanvullend) bijsparen voor zijn/haar pensioen.

Lijfrentes zijn fiscaal aftrekbaar (binnen bepaalde fiscale grenzen) en het is mogelijk om d.m.v. een fiscale jaarruimteberekening en/of reserveringsruimteberekening deze extra ruimte te bepalen. Lijfrentes keren uit vanaf een bepaalde leeftijd en doen dit periodiek (bv. in max. 5 jaar). Het is niet mogelijk om dit opgebouwde kapitaal om te zetten in levenslange pensioen en/of partnerpensioenbedragen. De ingangsdatum van een lijfrente is variabel en op zijn laatst op 70 jarige leeftijd.

Ook banksparen is een methode op individueel bij te sparen voor de oudedagsvoorziening. Met banksparen bouwt u op een geblokkeerde spaarrekening of beleggingsrekening fiscaal vriendelijk vermogen op. Voorwaarde is dat u het tegoed gebruikt voor inkomensaanvulling na uw pensioen of voor het inleggen van uw ontslagvergoeding. Het is mogelijk om te banksparen voor de opbouwfase en de afbouwfase van uw lijfrente. Als er sprake is van overgangsrecht, kunt u ook banksparen met uw ontslagvergoeding. Dit wordt beoordeeld door uw werkgever.

Informeer bij uw bank voor de mogelijkheden m.b.t. de opties van het individuele bijsparen.

2.2.16. De Algemene Nabestaandenwet (ANW)

Zeer belangrijk (controleer uw persoonlijke situatie op dit onderwerp).

De nabestaandenuitkering uit de Algemene nabestaandenwet (Anw) is een financiële ondersteuning van de overheid na het overlijden van uw partner (of voor wezen). De SVB betaalt de bijdrage uit.

Aan deze bijdrage zijn echter wel een aantal voorwaarden verbonden. U ontvangt alleen een Anw uitkering als u jonger bent dan 65 en als de overleden partner in Nederland woonde of werkte.

Daarnaast gelden de volgende (aanvullende) voorwaarden:

- uw partner in Nederland woonde of werkte, én
- u nog niet de AOW-leeftijd heeft, én

- u voor een kind zorgt dat jonger is dan 18 jaar of u geboren bent voor 1 januari 1950 of u voor meer dan 45% arbeidsongeschikt bent

Indien u niet aan één van deze voorwaarden voldoet ontvangt u bij overlijden van de partner GEEN uitkering van de overheid. Dit zou een aanzienlijke achteruitgang in uw inkomenssituatie kunnen betekenen. Voorheen was er de mogelijkheid om bij Centraal Beheer Achmea het Nabestaanden Beschermingsplan af te sluiten. Echter met ingang van 2013 is het niet meer mogelijk om dit beschermingsplan af te sluiten bij Centraal Beheer. Reden hiervan is dat deze verzekering niet meer past in het verzekeringspakket van de verzekeraar. Men heeft als alternatief de Overlijdensrisicoverzekering.

Informatie over deze verzekering, kunt u opvragen bij de afdeling Human Resources of bij de pensioenadministrateur.

2.2.17. Van de administratie

Het bestuur is verantwoordelijk voor het totale beleid en de verslaglegging van het Fonds. Het dagelijks beleid wordt vastgesteld door het volledige bestuur waarbij het dagelijks bestuur, bestaande uit de voorzitter en de secretaris, tezamen met de administrateur van het Fonds, het directe aanspreekpunt zijn. Het bestuur heeft een aantal van zijn bevoegdheden geheel of gedeeltelijk gedelegeerd aan de administrateur of aan één of meer door het bestuur uit haar midden aangewezen commissies. Degene, aan wie een bevoegdheid is gedelegeerd, is voor de uitoefening van die bevoegdheid verantwoording schuldig aan het bestuur.

De administrateur organiseert maandelijks de bestuursvergadering, stelt de agenda op, werkt de notulen, de actie- en besluitenlijst uit en informeert het bestuur aangaande alle relevante lopende zaken.

Wat betreft controle op de administratie informeert de administrateur het bestuur in zaken aangaande:

- de mutatieverwerking
- de jaarwerkplanning,
- het bijwerken van de website en advisering hieromtrent,
- actualiteiten op pensioengebied en wetswijzigingen,
- vermogensbeheer,
- de rapportageverplichtingen aan DNB en AFM,
- terugkoppeling van eventuele controles uitgevoerd door accountant en actuaris,
- allerhande administratieve zaken.

Er is twee keer per jaar overleg tussen het dagelijks bestuur/administrateur en de relatiebeheerder en accountmanager van Aegon. In dit overleg komen de bepalingen uit de Service Level Agreement aan de orde.

Met de financiële administratie van Aegon, die belast is met het vervaardigen van het jaarverslag, wordt jaarlijks een jaarwerkplanning opgesteld waarin wordt aangegeven wie wat aanlevert voor het jaarverslag en voor welke datum dit moet gebeuren.

Deze planning geldt voor zowel de accountant, de actuaris, de financiële administratie van Aegon alsmede de administrateur van het fonds. Ook de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan worden bij deze planning betrokken. Daarnaast zal vanuit Aegon Asset Management een verslag moeten worden aangeleverd welke in het jaarverslag moet worden geplaatst. Door stringenter regelgeving van DNB en AFM is de indeling van het jaarverslag aanzienlijk aangepast en dient er meer aandacht besteed te worden aan zaken als financieel beleid, indexatie, beleggingen, actuariële zaken evenals actuariële en accountancy aangelegenheden. De administrateur coördineert de jaarverslaglegging tezamen met de afdeling verslaglegging van Aegon en gaat tezamen met het dagelijks bestuur de gesprekken aan met de accountant, de adviserende – en certificerende actuaris. De totale jaarwerkprocedure omvat een periode van werkzaamheden gedurende 6 maanden.

Ook wordt vanuit de administratie maandelijks (digitaal) gerapporteerd aan DNB. Dit vindt plaats in E-line, het digitale rapportagesysteem van DNB. De toezichthouder verwacht maandelijks de rapportage van de dekkingsgraad en per kwartaal moeten de beleggingen worden gerapporteerd. Daarnaast worden de

herstelplanevaluatie, de jaarverslagstaten, de reglementen en diverse vragen- en evaluatieformulieren op E-line geplaatst met het verzoek deze op gezette tijden in te dienen bij de toezichthouder.

Omdat Aegon de administratie uitvoert zijn zij qua aanspreekpunt ook eerst verantwoordelijk. Iedere employé kan, bij vragen, contact opnemen met het Pensioen Advies Center (PAC) van Aegon, telefoon: 070-3444 999. Het PAC is het eerstelijns aanspreekpunt. Als de employé meer informatie wenst wordt hij/zij doorverbonden met de relatiebeheerder die als tweedelijns aanspreekpunt fungeert. De pensioenadministrateur geldt in dit proces als derdelijns aanspreekpunt. De administrateursfunctie is de afgelopen jaren meer en meer een beleidsmatige functie geworden, waarbij de werkelijke administratie wordt uitgevoerd door de verzekeraar.

Nadere informatie over de pensioenregeling en pensioenzaken die gelden bij Fluor kunt u vinden op de pensioenwebsite van het Fonds: <http://pension.fluor.nl>. Op deze website vindt u (sinds december 2013) ook maandelijks de dekkingsgraad van het pensioenfonds.

2.2.18. Risicobeheer en financieel beleid

Inleiding

Het bestuur is verantwoordelijk voor de inrichting en goede werking van de interne risicobeheersing- en het controlesysteem aangaande alle risico's waaraan het pensioenfonds zich blootgesteld ziet. Ook in 2013 heeft het bestuur zich beziggehouden met het inzichtelijk maken van alle risico's en het daarbij behorende risicomangement.

De commissie risicomangement is een risicomangementplan aan het opstellen waarbij men alle risico's in kaart brengt en aangeeft hoe deze te beoordelen en te monitoren. De doelstelling van het risicomangement is om de risico's te beheersen en verantwoording af te leggen over het risicomangement.

Het Bestuur heeft ook een Financieel Crisisplan opgesteld welke is opgenomen in de ABTN. In de risicoparagraaf wordt nader ingegaan op het Financieel Crisisplan.

2.2.19. Proces van risicomangement

Het risicomangement proces ziet er als volgt uit:

1. vaststellen risico's,
2. beoordelen risico's,
3. beoordelen beheersmaatregelen,
4. vaststellen beleid.

In 2013 zijn een aantal risico's vastgesteld. Vervolgens zijn deze en de beheersmaatregelen beoordeeld. Bij de beheersmaatregelen is vastgesteld of invulling wordt gegeven aan de vier stappen van beheersing: identificatie, beleidsbepaling, implementatie en monitoren. Het bestuur is bij die benadering mede ondersteund door het meest recente rapport van de visitatiecommissie. Op basis van de resultaten heeft het bestuur een beleid opgesteld met betrekking tot risicomangement van een aantal specifieke risico's. Het bestuur heeft ook in 2013 de risico's op een structurele manier vastgesteld. Hierbij wordt tevens beoordeeld in hoeverre deze relevant en zwaarwegend zijn.

Uit analyse van de toezichtwetten komt naar voren dat met name de solvabiliteit, de liquiditeit, de organisatie en beheersing van de integere bedrijfsvoering risicogevoelig zijn en zich op risicogebaseerd toezicht laten inventariseren. DNB houdt toezicht op pensioenfondsen en verzekeraars waarbij voor risicobeheer en toezicht de toezichthouder gebruik maakt van "Focus" (voorheen Firm).

DNB werkt met ingang van 2012 met een vernieuwde toezichtaanpak genaamd Focus.

DNB heeft een viertal stappen ontwikkeld m.b.t. risicomitigatie:

- a) het vaststellen van problemen,
- b) het meetbaar maken,

- c) het bepalen van de interventiestrategie,
- d) het uitvoeren en monitoren.

DNB geeft aan dat de veranderingen, aangevuld met Focus een toezichtkader beoogd dat bijdraagt aan een stabiele financiële sector.

Inmiddels is de commissie Risicomanagement onder leiding van de heer Van der Schaaf bezig met het opstellen van een Risico Management Plan. Naar verwachting zal dit plan in het tweede kwartaal van 2014 zijn afgerond.

Het Financieel Crisisplan

De DNB heeft aangegeven dat alle pensioenfondsen een Financieel Crisisplan moeten opstellen. Het crisisplan bestaat uit een negental artikelen die de "Beleidsregel financieel crisisplan pensioenfondsen" van 5 december 2011 van de DNB volgen in het kader van Artikel 145 PW en Artikel 24 van het "Besluit Financieel Toetsingskader pensioenfondsen".

De doelstelling van het Financieel Crisisplan bestaat uit:

- het omschrijven van het bestuurlijk handelen bij een financiële crisissituatie,
- het omschrijven wat het bestuur ziet als een financiële crisissituatie,
- welk besluitvormingsproces er is over het toedelen van de financiële gevolgen over groepen belanghebbenden (actieven, gepensioneerden en slapers).

Er moet in het besluitvormingsproces te allen tijde sprake zijn van evenwichtige belangenafweging. Het Financieel Crisisplan is opgesteld en toegevoegd aan de Actuarieel Bedrijfs Technische Nota (ABTN) en is inmiddels van positief advies voorzien door de deelnemersraad.

Governance structuur

De governance structuur met betrekking tot risicomanagement wordt bepaald door een aantal interne en externe entiteiten, waarbij d.m.v. een schema de onderlinge rollen en relaties worden verduidelijkt. Deze interne en externe entiteiten hebben hun eigen verantwoordelijkheden met betrekking tot risicomanagement.

- Het **bestuur** is eindverantwoordelijk voor het risicomanagement en de beleidsbepaling.
- Het **dagelijks bestuur** (voorzitter en secretaris) heeft risicomanagement als specifiek aandachtsgebied. Vanuit deze verantwoordelijkheid overziet het dagelijks bestuur de implementatie van het beleid en zorgt het ervoor dat het bestuur beschikt over alle benodigde informatie over het risicomanagement.
- Een **externe** partij (KPMG) ondersteunt het bestuur bij een analyse van de risico's en beheersmaatregelen.

Eén keer in de 3 jaar wordt door het bestuur om een onderzoek door een visitatiecommissie verzocht. De resultaten, conclusies en actiepunten voortkomend uit het rapport van de visitatiecommissie zijn behulpzaam bij het verbeteren van het risicomanagement. In 2013 is voor het laatst een onderzoek uitgevoerd.

Actiepunten individuele risico's

In deze paragraaf worden een aantal specifieke actiepunten voor de geïdentificeerde risico's weergegeven. Het bestuur is op dit moment een risicomanagementplan aan het opstellen waarin de verschillende risico's zullen worden geanalyseerd. Binnen de commissie risicomanagement is geopperd de hulp van KPMG in te roepen voor de opstelling van dit plan.

Onderstaand vind u een opsomming van de risico's waarmee een pensioenfonds rekening moet houden. In het volgende jaarverslag zal uitgebreid worden ingegaan op het risicomanagementplan wat naar verwachting in het tweede kwartaal van 2014 zal worden afgerond.

De risico's waarmee een pensioenfonds in de ogen van de toezichthouder rekening mee moet houden zijn:

Verzekeringstechnisch risico

Verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product. Dit risico is afdoende afgedekt. Het fonds hanteert de meest actuele overlevingstabel en de aannames en grondslagen worden door de actuaris en door Ortec jaarlijks geanalyseerd.

Herverzekeringsovereenkomst

Het fonds is herverzekerd via een kapitaalcontract. Hierbij worden risico's (bijvoorbeeld overlijden van actieve deelnemers voor pensionering) verzekerd bij een verzekeringsmaatschappij. Hiervoor betaalt het fonds verzekeringspremies aan de verzekeringsmaatschappij.

Indien er meer aan premies wordt betaald dan uitkeringen, dan is er een positief technisch resultaat, andersom is er een negatief resultaat. Bij een cumulatief positief technisch resultaat wordt dit gedeeld (aan het einde van de looptijd van het contract met de verzekeringsmaatschappij) volgens de verdeelsleutel 70% voor het Fonds en 30% voor de herverzekeraar. Bij een cumulatief negatief technisch resultaat is 100% voor rekening van de herverzekeraar. Het herverzekeringsovereenkomst werkt dus als een stop-loss mechanisme. In het door de verzekeraar opgestelde Depotverslag wordt jaarlijks ingegaan op de uitsplitsing van het technisch resultaat (met o.m. kort- en langlevens risico)

Grondslagen verplichtingen

In 2013 worden de overlevingstafels (AG 2012-2062) gehanteerd zoals deze door het Actuarieel Genootschap (AG) zijn uitgebracht. Begin januari worden, door Aegon, de grondslagen voor marktwaarderapportage m.b.t. het verslagjaar, verstrekt aan het Fonds. Op dit formulier staat de basis voor te hanteren rekenrente, de sterftetafel, de leeftijd correcties en nog een aantal actuariële gegevens vermeld. Dit formulier wordt ter verificatie aangeboden aan de adviserend actuaris en vervolgens ondertekend geretourneerd aan Aegon. De gegevens vormen de grondslagen voor de berekening van de verplichtingen m.b.t. het jaarwerk.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering. Het fonds ontvangt jaarlijks de ISAE 3402 Type 2 rapportages voor beleggingen en pensioen- en procesuitvoering van Aegon. Hierin wordt uitgebreid ingegaan op doeltreffende procesinrichting en procesuitvoering.

Matchingrisico

Matchingrisico is het risico als gevolg van het niet in overeenstemming zijn van passiva en activa in termen van rentevoet, rente typische looptijden, basisvaluta en gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil. Het fonds wil het renterisico voor ongeveer 75% en het valutarisico nagenoeg volledig afdekken. Zeker gezien het gedrag van de rente in 2013 is de keuze voor het Long Duration Overlay een product om het renterisico mee af te dekken. Inmiddels is wel een discussie ontstaan binnen het bestuur of het afdekken het renterisico voor een percentage van 75% nog wel passend is. Bij dalende rente levert LDO extra rendement op, echter bij stijgende rente kost het LDO juist rendement. Het bestuur zal periodiek heroverwegen, mede n.a.v. een nieuwe ALM-studie of de afdekking van het renterisico nog passend is.

Integriteitrisico

Integriteitrisico is het risico dat de integriteit van de instelling dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers dan wel de leiding in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door de instelling opgestelde normen. Het bestuur is gehouden aan de ethisch gedragscode die geldt bij Fluor. Bovendien wordt de integriteit en gedragscode door de actuaris (d.m.v. Prudent-Person Beleggingen) alsmede door de accountant (d.m.v. KPMG-Inquiries) afdoende gecontroleerd.

Omgevingsrisico

Omgevingsrisico is het risico dat ontstaat als gevolg van buiten de instelling of groep komende verandering op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat. Het omgevingsrisico van het fonds is groot omdat zij afhankelijk is van de werkgever en externe adviseurs. De werkgever heeft advies gevraagd over de mogelijke gevolgen van een sluiting van de pensioenregeling voor nieuwe deelnemers. Inmiddels zijn de risico's voor zowel werkgever als het Fonds in kaart gebracht d.m.v. een ALM-studie.

Juridisch risico

Juridisch risico is het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van haar rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn. Dit risico's wordt door het bestuur op regelmatige basis gecontroleerd en de wijzigingen in wet en regelgeving zijn een permanent aandachtspunt voor het bestuur

Procedure handboek

In het kader van de interne processen en de uitwisseling van gegevens met externe partijen is door het bestuur vastgesteld dat er een betere documentatie moet komen van de interne processen. Er wordt inmiddels gewerkt conform het procedure handboek. Dit komt de werkzaamheden in de diverse werkcommissies ten goede en er zal strikt volgens het handboek worden gewerkt. Dit betekent dat iedere commissie d.m.v. een procedure de werkwijze van de werkcommissie inzichtelijk maakt, hoe men een onderwerp benaderd, wat het doel is van de werkcommissie en wanneer het gepresenteerd wordt aan het voltallige bestuur. Daarnaast omvat het procedure handboek een groot aantal richtlijnen en beschrijvingen van de werkzaamheden van het pensioenfondsbestuur en de administrateur.

2.2.20. Deskundigheid

Het bestuur is verantwoordelijk voor zijn eigen deskundigheid en toetst zelf periodiek of de deskundigheid voldoet aan deskundigheidsniveau 2.

De deskundigheidsmatrix bestaat uit de volgende aandachtsgebieden:

- 1) Bestuur en organisatie.
- 2) Relevante wet-en regelgeving.
- 3) Pensioenregelingen en pensioensoorten.
- 4) Financiële technische en actuariële aspecten.
- 5) Administratieve organisatie en interne controle.
- 6) Uitbesteden van werkzaamheden.
- 7) Communicatie.

Het bestuur heeft besloten dat alle bestuursleden een opleiding zullen volgen op deskundigheidsniveau 2. Deze cursussen zullen roulerend plaatsvinden en leiden tot een situatie dat elke bestuurslid op alle 7 deskundigheidsgebieden binnen afzienbare tijd uitkomt op deskundigheidsniveau 2.

In oktober 2013 is er een bijeenkomst van een volledige dag geweest waarbij o.a. governance en de invoering Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen is besproken met een externe adviseur en een externe facilitator. Hierbij heeft het bestuur onder andere de eigen sterktes en zwaktes besproken. Als resultaat hiervan is onder andere besloten om meer externe deskundigheid aan te trekken om het drukke programma van de komende periode beter te kunnen invullen. De externe deskundigheid is nodig voor aanvullende specifieke kennis zowel als voor het voorzien in extra mankracht vanwege de beperkt beschikbare tijd van de bestuursleden. Voorbeeld hiervan is het aantrekken van KPMG bij het invullen van de nieuwe bestuursvorm

en assisteren bij het uitdiepen van het risicomanagement. Tevens is er een extern adviesbureau aangetrokken om te assisteren bij het vernieuwen van de uitvoerings- en herverzekeringscontracten.

2.2.21. Communicatie

In 2013 is het communicatieplan verbeterd en is er een begin gemaakt aan de inventarisatie van zaken die bij de deelnemer meer onder de aandacht kan worden gebracht. Dit laatste is geïnventariseerd n.a.v. de pensioen enquête die eind 2012 werd gehouden. De pensioen enquête bracht naar voren dat er meer aandacht gegeven moet worden aan:

- a) informatievoorziening (met name websites de "mijnpensioenoverzicht.nl", die van Aegon en van het Fonds,
- b) type van de pensioenregeling; wat voor soort pensioenregeling heeft Fluor,
- c) verwachtingen rondom de hoogte van het OP,
- d) het nabestaandenpensioen,
- e) uitruil.

Het communicatieplan dient ter vergroting van de transparantie van de regeling, in het bijzonder met betrekking tot voorlichting aan deelnemers en andere belanghebbenden. Het communicatieplan gaat in op duidelijkheid en begrijpelijkheid van de communicatie, gaat dieper in op elektronische en schriftelijke informatie, besteed aandacht aan de tijdigheid van de informatie en beschrijft welke informatie kosteloos aan de deelnemer wordt verstrekt. Ook is in het communicatieplan een begrippen- en afkortingslijst gepubliceerd en is er een overzicht gepubliceerd waaraan het bestuur m.b.t. informatievoorziening moet voldoen conform de richtlijnen van de AFM.

Een aantal zaken zijn in 2013 verder uitgewerkt. Zo is de website aanzienlijk verbeterd en is de dekkingsgraad als hoofdstuk aan de website toegevoegd. Daarnaast zijn er op de pensioenwebsite verwijzingen naar Ganeo, de pensioenwebsite van Aegon, naar mijnpensioenoverzicht.nl en naar Mijn Aegon.nl waarop informatie en individuele aanspraken staan vermeld.

Het bestuur is nog voornemens om in de Fluor-Flitsen, met enige regelmaat, een actueel pensioenonderwerp te behandelen en dit onder aandacht te brengen bij de deelnemers. Met betrekking tot het sluiten van de eindloonregeling voor nieuwe deelnemers is het bestuur voornemens om in januari 2014 een communicatietraject op te starten. Gedacht wordt aan een digitale informatiebrief voor alle actieve deelnemers en dezelfde brief aan gepensioneerde deelnemers. Zij ontvangen deze informatie via de reguliere post.

Verder is er in 2013 bij de UPO duidelijke pensioeninformatie verstrekt ter verduidelijking van een aantal vermelde rubrieken op het overzicht. De administrateur heeft ook in het jaar 2013 weer (individuele) pensioenvoorlichting gegeven op locatie (kantoor Bergen op Zoom en kantoor Rotterdam Waalhaven). De belangstelling was hierbij groot, zodat is afgesproken dit ook in 2014 voort te zetten.

Aegon gaat d.m.v. Ganeo in op de actualiteit in pensioenland en verstrekt periodiek een pensioenbijlage die voor iedere employé beschikbaar is (bij de receptie/hal).

2.2.22. Indexatie

Het bestuur geeft ieder jaar aan de ambitie te hebben de pensioenen van de gepensioneerden en slapers te verhogen met het gecorrigeerde/afgeleide Consumenten Prijsindexcijfer alle huishoudens (CPI-afgeleid). Hierbij moet wel de kanttekening gemaakt worden dat de verwachting is dat deze ambitie slechts voor ongeveer 75% gerealiseerd zal kunnen worden.

Op basis van voorlopige cijfers heeft het bestuur, na inwinnen van advies bij de deelnemersraad, besloten om de ingegane pensioenen per 1 januari 2014 te verhogen met 1,7%. Dit in overeenstemming met de richtlijn voor indexatie in de ABTN.

Het pensioenfondsbestuur heeft haar besluit als volgt toegelicht aan de deelnemers:

Het toekennen van deze verhoging is te danken aan de positieve ontwikkeling van de dekkingsgraad door een lichte stijging van de rente in 2013. Het fonds bevindt zich op dit moment nog in periode van herstel volgens de normen van De Nederlandsche Bank. Dit herstel is voltooid wanneer de dekkingsgraad drie achtereenvolgende kwartalen boven een zekere grens ligt, die voor het Fluor pensioenfonds bepaald is op 111,6%. Daar de dekkingsgraad aan het eind van het eerste kwartaal van 2014 nog steeds boven deze waarde ligt, is het fonds volledig uit het herstel. De hoogte van de dekkingsgraad was eind december 2013 116,3%.

Dit percentage is voldoende om een volledige indexatie toe te kennen, tevens heeft de toekenning van indexatie geen nadelige gevolgen voor het herstel.

Het toeslagpercentage wordt verleend over het reglementair pensioen. De nu verleende toeslag van 1,7 % is gebaseerd op de stijging van de kosten van levensonderhoud (Consumenten Prijs Indexcijfer (CPI) geschoond) in de periode juli 2012-juli 2013.

2.2.23. Herstelplan

Het Fonds kreeg in de loop van 2008 te maken met een dekkingsgraad die onder het Vereist Eigen Vermogen lag, waardoor er sprake was van een reservetekort. Dit werd in oktober 2008 gemeld aan De Nederlandsche Bank (DNB) die toezicht houdt op de pensioenfondsen. In december 2008 moest het fonds een situatie van onderdekking (dekkingsgraad onder de 105%) melden. Als gevolg hiervan moest er begin 2009 een herstelplan worden ingediend bij DNB. In dit herstelplan geeft het bestuur aan hoe en wanneer zij het denkt uit de situatie van onderdekking en reservetekort te komen. Dit herstelplan wordt jaarlijks geëvalueerd door de toezichthouder waarbij wordt gekeken hoe groot het herstel is in een jaar en welke effecten aan dit herstel ten grondslag liggen. Rapportage van zo'n herstelplanevaluatie vindt plaats in de maand februari

Het Fonds bevindt zich op dit moment nog steeds in periode van herstel volgens de normen van De Nederlandsche Bank. Dit herstel is voltooid wanneer de dekkingsgraad drie achtereenvolgende kwartalen boven een zekere grens ligt, die voor het Fluor pensioenfonds bepaald is op 111,6%. De dekkingsgraad was aan het eind van het eerste kwartaal van 2014 nog steeds boven deze waarde, waardoor het fonds volledig uit het herstel is.

De hoogte van de dekkingsgraad was eind december 2013 116,3%. Dit percentage is voldoende om een volledige indexatie toe te kennen, tevens heeft de toekenning van indexatie geen nadelige gevolgen voor het herstel.

2.2.24. Accountants- en actuariële controle m.b.t. het verslagjaar

Gedurende de periode januari t/m juni van een jaar vinden er een groot aantal werkzaamheden plaats m.b.t. de controle op het jaarverslag. Deze zogenaamde jaarwerkactiviteiten worden uitgevoerd door Aegon, KPMG als accountant, Milliman als actuaris en de pensioenadministrateur.

Er wordt aan het begin van het jaar een jaarwerkplanning opgesteld door Aegon. Op deze planningslijst staan alle activiteiten die uitgevoerd moeten worden.

KPMG voert de accountantscontrole uit voor het Fonds. Alle bevindingen van de accountant worden vastgelegd in een accountantsrapport. Dit rapport wordt aan het bestuur toegestuurd. Bij de verslagstaten wordt door KPMG een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven.

Vanaf boekjaar 2013 is het ook mogelijk om deze accountantsverklaring in te scannen en aan de E-line jaarstaten rapportage toe te voegen.

Ook de adviserend en certificerend actuaris voeren gedurende de jaarwerkwerkzaamheden een groot aantal controles uit. Zij bepalen de hoogte van het Vereist Eigen Vermogen d.m.v. de Wortel(S) formule, gaan in op technische voorziening en de kapitaaldekking, gaan in op de hoogte van de kostendekkende premie en op de vermogenspositie van het Fonds.

In artikel 135 van de PW is vastgelegd dat het pensioenfonds een beleggingsbeleid moet voeren dat in overeenstemming is met de 'prudent-person' regel.

In dit artikel wordt gesteld dat dit beleid met name gebaseerd dient te zijn op een aantal uitgangspunten:

- De waarden worden belegd in het belang van aanspraak- en pensioengerechtigden
- Beleggingen in de bijdragende onderneming worden beperkt tot ten hoogste 5% van de portefeuille als geheel, en ingeval de bijdragende onderneming tot een groep behoort, worden beleggingen in de ondernemingen die tot dezelfde groep als de bijdragende onderneming behoren, beperkt tot ten hoogste 10% van de portefeuille. Wanneer een groep van ondernemingen aan het pensioenfonds premies betaalt, geschieden beleggingen in deze bijdragende ondernemingen prudent, waarbij rekening wordt gehouden met de noodzaak van een behoorlijke diversificatie.
- De beleggingen worden gewaardeerd op basis van marktwaardering.

De Prudent-person regel wordt als een extra bijlage toegevoegd aan het actuariel rapport. Ook wordt in het rapport nader ingegaan op het herstelplan, de evaluatie van het herstelplan en de ABTN. De certificerend actuaris komt 1 dag op de pensioenadministratie een aantal controles uitvoeren waarbij met name veel beleidsmatige en juridische documenten worden doorgenomen en getoetst.

Bij de bestuursvergadering m.b.t. het jaarverslag worden te allen tijde een accountant en een (certificerend) actuaris uitgenodigd. Zij geven in deze vergadering een toelichting op de door hun uitgevoerde controlewerkzaamheden en beantwoorden vragen vanuit het bestuur en vanuit de deelnemersraad. Ieder pensioenfonds heeft de wettelijke verplichting haar jaarcijfers, voorzien van een toelichting en het bestuursverslag in te dienen bij DNB voor 1 juli van een jaar. Deze Staten, ook wel verslagstaten genoemd, moeten digitaal worden ingediend in E-line, het digitale rapportage systeem van DNB. Een goedkeurende controleverklaring van de certificerend accountant en een actuariële verklaring van de certificerend actuaris zijn hierbij essentieel.

2.2.25. Franchise

Bij een pensioenregeling is de franchise dat deel van het salaris waarover geen premie wordt betaald en geen pensioen wordt opgebouwd. Het systeem van de franchise is gebaseerd op de aanname dat het pensioen niet eerder ingaat dan bij het bereiken van de AOW-leeftijd. Het pensioen is dan een aanvulling op de AOW-uitkering. Hoe hoger de franchise, hoe lager de premie die men betaalt, maar ook hoe minder pensioen er wordt opgebouwd. Het loon minus de franchise wordt de pensioengrondslag genoemd, over dat deel van het salaris wordt pensioenpremie betaald en over dat deel wordt ook het uiteindelijke pensioen berekend. Pensioenfondsen in Nederland moeten wettelijk de minimale franchise hanteren.

De hoogte van franchise is afgeleid van de AOW-uitkering (inclusief vakantiegeld) die geldt voor gehuwden met partner ouder dan de AOW leeftijd en bedraagt 10/7 van dit bedrag. Voor 2013 bedraagt de minimum franchise Euro 13.449,00

Aan de bovenkant is de franchise niet gemaximeerd. Het staat de pensioenfondsen vrij om de hoogte te bepalen. De franchise van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland bedraagt in het jaar 2013 Euro 17.300,00.

2.2.26. Sluiting DB regeling voor nieuwe deelnemers

Per 1 januari 2014 zal de pensioenregeling, zoals uitgevoerd door de Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland (Fonds), gesloten voor nieuwe werknemers. Dit betreft dus alleen werknemers die ná 1 januari 2014 in dienst treden bij Fluor BV, Fluor Consultants BV of Fluor Infrastructure B.V.

De werkgever heeft het bestuur van het Fonds verzocht om de bestaande regeling te sluiten voor nieuwe werknemers per 1 januari 2014.

Het bestuur heeft zich op het standpunt gesteld dat de sluiting van de eindloonregeling geen nadelige gevolgen mag hebben voor de deelnemende werknemers, slapers en gepensioneerden. Dit standpunt is middels een brief gedeeld met de werkgever.

Hoe heeft het bestuur dit aangepakt?

- Het bestuur heeft een werkgroep ingesteld waarin bestuursleden en leden van de deelnemersraad (een vertegenwoordiger elk van de actieve deelnemers en de gepensioneerden) zitting hadden.
- Er is een inventarisatie gemaakt van de mogelijke gevolgen voor alle belanghebbenden.
- Meerdere, zowel interne als externe, partijen werden geconsulteerd:
 - a. Werkgever/onderneming
 - b. Ondernemingsraad
 - c. Deelnemersraad
 - d. Actuaris
 - e. Ortec (organisatie die financiële analyses uitvoert voor het Fonds).
- Het bestuur heeft de toezichthouder (De Nederlandsche Bank) geïnformeerd.

De werkgroep heeft het bestuur geholpen met het aanpassen van een drietal sleuteldocumenten van het Fonds, te weten:

1. de Uitvoeringsovereenkomst;
(contract tussen de betrokken Fluor ondernemingen in Nederland en het Fonds),
2. het pensioenreglement;
3. de Actuariële Bedrijfs Technische Nota (ABTN);
(hierin zijn de parameters vastgelegd waarop het bestuur zijn beleid baseert).

Het bestuur heeft het effect van de sluiting op de realisatie van de toeslagambitie laten meenemen in de door ORTEC uitgevoerde financiële analyse. De resultaten van deze financiële analyse zijn uiteindelijk vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst (afspraken met de werkgever) en in de ABTN (beleid bepalend document van het bestuur)

Gedurende het hele traject, vanaf het verzoek van de werkgever tot aan de feitelijke sluiting van de regeling, heeft het bestuur alle vertegenwoordigers van de belanghebbenden, zijnde:

- de deelnemersraad namens de actieven en gepensioneerden,
- de ondernemingsraad namens de werknemers, en
- het management namens Fluor Nederland,

geïnformeerd over de consequenties van het sluiten van de eindloonregeling voor nieuwe deelnemers.

Hierdoor heeft het bestuur voldoende draagvlak weten te creëren om de regeling op een weloverwogen manier te sluiten voor nieuwe deelnemers, waardoor de kans op nadelige effecten, voor welke geleding dan ook, minimaal zal zijn.

De onderneming heeft schriftelijk een intentie verklaring afgegeven dat de deelnemers geen oorzakelijke negatieve gevolgen van deze sluiting zullen ondervinden (brief van Fluor BV aan het fonds d.d. 10 december 2013). Daarnaast heeft het bestuur een aantal maatregelen genomen om te kunnen zorgen dat mogelijke negatieve gevolgen van de sluiting van de regeling gemeten kunnen worden.

Deze zaken zijn ook vastgelegd in de Uitvoeringsovereenkomst tussen de Nederlandse Fluor bedrijven die aangesloten zijn bij het Fonds en het Fonds zelf en in de ABTN.

Aangezien er een toezegging is dat er geen negatieve gevolgen voor de deelnemers zullen zijn, was er geen raadpleging van de actieve deelnemers nodig zoals vastgelegd in de Statuten.

In 2014 zullen er de nodige wettelijke veranderingen zijn. Nadat deze zijn verwerkt in de regeling, zal het Fonds in 2015 een analyse maken van mogelijke gevolgen voor het Fonds op de lange termijn.

2.2.27. Financiële positie

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland geeft u in onderstaande overzichten inzage in de financiële positie van het Fonds.

Onderstaand vindt u de samenvatting van de financiële positie van het fonds bestaande uit een overzicht van de ontwikkeling van de dekkingsgraad en een overzicht van het resultaat uitgesplitst per onderdeel. De dekkingsgraad van het fonds is gestegen van 111,4% ultimo 2012 naar 116,3 % ultimo 2013.

Dekkingsgraad

De financiële positie van het fonds wordt vastgesteld aan de hand van de dekkingsgraad. Deze is gelijk aan de verhouding tussen het belegd vermogen en de technische voorzieningen.

OMSCHRIJVING	31 DECEMBER 2013	31 DECEMBER 2012
Belegd vermogen		
Vastrentende waarden	234.228	239.999
Aandelen	97.888	85.619
Vastgoedbeleggingen (indirect)	23.040	24.194
Overige beleggingen	27.690	25.689
Saldo vorderingen, overige activa en overige schulden	(751)	(66)
Totaal	382.095	375.435
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen	324.935	333.278
Voorziening backservicekoopsom	3.758	3.831
Totaal	328.693	337.109
Dekkingsgraad	116,3%	111,4%

Ontwikkeling van de dekkingsgraad

In 2009 heeft het bestuur een herstelplan opgesteld en ingediend bij DNB. Onderstaand volgt het verloop van de dekkingsgraad over 2013 in vergelijking met het herstelplan:

OMSCHRIJVING	FEITELIJK 2013	HERSTELPLAN 2013
Dekkingsgraad 31 december 2012	111,4%	110,6%
Premie	(0,5%)	0,0%
Uitkeringen	0,4%	0,4%
Toeslag	0,0%	(0,9%)
Rentetermijnstructuur	3,4%	0,5%
Overrendement	1,7%	1,9%
Overig	(0,1%)	0,6%
Dekkingsgraad 31 december 2013	116,3%	113,0%

2.2.28. Samenstelling van het resultaat in boekjaar 2013

In onderstaand overzicht is het door het pensioenfonds behaalde resultaat onderverdeeld naar componenten. De bedragen luiden in duizenden euro's.

Omschrijving	Baten (+)	Lasten (-)	Voorziening		Resultaat
			VPY (-)	backservice (-)	
Premies					
Ontvangen premies	11,012				11,012
Aanvullende bijdragen	0				0
Actuariële last toeslag actieven					0
Kostendeckende actuariële premie pensioenopbouw			7,807		-7,807
Kostendeckende actuariële premie backservice			3,831	-3,831	0
Dotatie aan voorziening backservicekoopsom				3,758	-3,758
					-553
Intrest					
Directe beleggingsopbrengsten	8,053				8,053
Indirecte beleggingsopbrengsten	-1,266				-1,266
Kosten vermogensbeheer	288				288
Rentetoevoeging aan de VPY			1,170		-1,170
Effect wijziging rentetermijnstructuur			-9,885		9,885
					15,790
Toeslagen					
Verleende toeslag op pensioenen			0		0
Kosten					
Gemaakte kosten		359			-359
Beschikbaar voor kosten (uit uitkeringen)			-218		218
Beschikbaar voor kosten (uit premie)			-141		141
					0
Sterfte					
Risicopremie uit VPY			1,663		-1,663
Risicopremie uit premie			-458		458
Benodigd voor VPY			-1,926		1,926
					721
Arbeidsongeschiktheid					
Beschikbaar uit premie			-230		230
Benodigd voor VPY			296		-296
Premie WIA-excellent verzekering			0		0
					-66
Mutaties					
Pensioenuitkeringen (incl. afkopen)		10,910	-10,910		0
Overgenomen pensioenverplichtingen	1,059		1,110		-51
Overgedragen pensioenverplichtingen		1,224	-1,210		-14
Mutaties en correcties	765		759		6
					-59
Bijzonderheden					
Wijziging sterftegrondslagen			0		0
Overige resultaten					
Diverse baten	2		0		2
Diverse lasten		760	0		-760
					-758
Wijziging technische voorzieningen		-8,415	-8,342	-73	
Resultaat boekjaar		15,075			15,075
	19,913	19,913			

In het resultaat vindt u de uitsplitsing van het resultaat m.b.t. boekjaar 2013.

- het resultaat op premie is in 2013 negatief. Dit is het gevolg van het feit dat de feitelijke premie in 2013 lager is dan de benodigde premie.
- het resultaat op intrest is in boekjaar 2013 positief. De wijziging van de rentetermijnstructuur ultimo 2013 heeft een positief effect gehad op de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen.
- het bestuur heeft in 2013 besloten om per 1 januari 2013 geen voorwaardelijke toeslag toe te kennen aan gepensioneerden en premievrije polishouders.
- de vrijval uit premie is zodanig dat het resultaat op kosten nul is. De vrijval uit de Voorziening Pensioen Verplichtingen betreft de vrijvallende excasso-opslag.
- het resultaat op sterfte was in boekjaar 2013 positief. Het resultaat op sterfte is aan incidenten onderhevig.
- voor het boekjaar 2013 is de beschikbare premie m.b.t. arbeidsongeschiktheid onvoldoende gebleken voor de dekking van de ontstane schade waardoor het resultaat op arbeidsongeschiktheid negatief is.
- het resultaat op mutaties is in boekjaar 2013 negatief. Dit resultaat ontstaat met name bij waardeoverdrachten omdat er vaak sprake is van afrondingsverschillen en verschil in valutadatum.
- Ultimo 2013 is de voorziening evenals ultimo 2012 gebaseerd op de AG prognosetafel 2012-2062. Hierdoor is er geen resultaat ten gevolgen van de aanpassing van de sterftetafel.

2.2.29. Actuariële zaken

Het bestuur heeft zowel van de adviserend actuaaris als van de certificerend actuaaris over verslagjaar 2013 een actuarieel rapport ontvangen. Uit deze rapporten komt het volgende naar voren:

- de dekkingsgraad van het fonds is gestegen naar 116,3%
- de gehanteerde grondslagen voor de bepaling van de voorziening zijn gebaseerd op recente gegevens en realistisch
- er is over 2013 geen toeslag verleend
- het Vereist Eigen Vermogen van fonds gebaseerd op de feitelijke mix is per 31 december 2013 gelijk aan 11,6 % van de technische voorziening.
- de ontwikkeling van de dekkingsgraad is in 2013 beter dan verwacht in het herstelplan. De dekkingsgraad van het fonds bevindt zich eind 2013 boven het herstel pad. Er is geen sprake van een dekkings- en reservetekort per balansdatum.

Ook de actuaaris merkt op dat met ingang van 1 januari 2014 de eindloonregeling is gesloten voor nieuwe deelnemers. Tevens is er vanaf 1 januari 2014 een nieuwe uitvoeringsovereenkomst van kracht. De actuaaris geeft in zijn rapport aan dat het raadzaam is dat het bestuur de financiële gevolgen van de sluiting in kaart moet brengen en daarop moet anticiperen. Het bestuur realiseert zich deze actie en zal in de jaren 2014 en volgend nagaan wat het effect van de sluiting zal zijn op de premiestelling, het toeslagbeleid en het beleggingsbeleid.

2.2.30. De verwachte gang van zaken (toekomstparagraaf)

In het 2014 zal het bestuur een groot aantal zaken nader moeten gaan uitwerken. Een aantal doorgevoerde wijzigingen zullen ook na 2014 van kracht blijven.

Te denken hierbij valt aan:

- De sluiting van eindloonregeling voor nieuwe deelnemers. Deze sluiting vond plaats ultimo 2013. M.b.t. deze sluiting moet worden nagegaan wat de negatieve consequenties zijn voor alle deelnemers die deelnemen deze regeling. Leidraad hierbij is dat de sluiting geen enkele negatieve consequenties mag hebben voor de bestaande deelnemers. Het opstellen van de juiste kengetallen en het maken van analyses zal, vanaf 2014, jaarlijks moeten gaan plaatsvinden.

- De invoering van de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen (Wvbp) van 10 juli 2013 zal voor de pensioenfondsen per 1 juli 2014 operationeel worden. Deze wet herziet de wettelijke regels voor de Governance en medezeggenschap van pensioenfondsen.

Er zijn 3 aanleidingen voor deze herziening:

1. versterking van de deskundigheid en het interne toezicht
2. adequate vertegenwoordiging van alle risicodragers
3. stroomlijning van taken en organen.

Het Fonds heeft KPMG advies bij dit proces betrokken en gekozen voor het Paritair bestuursmodel. Dit betekent o.m. dat er één bestuurslid namens de gepensioneerden aan het bestuur wordt toegevoegd, ten koste van één werknemersvertegenwoordiger. Ook zal per 1 juli 2014 de deelnemersraad verdwijnen en deze zal volledig opgaan in een nieuwe op te richten Verantwoordingsorgaan. Bij dit proces moeten een aantal juridische documenten worden aangepast. Dit zal door KPMG-advies tezamen met de pensioenadministrateur worden uitgevoerd.

In 2014 zal een commissie zich gaan bezighouden met de aanpassingen van het Witteveenkader. Deze aanpassing beoogt nieuwe fiscale rekenregels die door de pensioenfondsen en verzekeraars moeten worden geïmplementeerd. Het opbouw percentage voor eind-en middelloonregelingen zal worden verlaagd en ook zal het pensioengevend salaris worden gemaximeerd. Boven dit maximum zal de omkeerregel niet meer van toepassing zijn. Ook de aanpassing van de pensioenrichtleeftijd zal aan de orde komen.

In 2014 heeft het bestuur besloten, na positief advies vanuit de deelnemersraad, om de gepensioneerden en premievrije polishouders een voorwaardelijke toeslag te verlenen van 1.7 %. Het toekennen van deze verhoging is te danken aan de positieve ontwikkeling van de dekkingsgraad die met name werd veroorzaakt door een lichte stijging van de rente in 2013. De verleende toeslag van 1,7 % is gebaseerd op de stijging van de kosten van levensonderhoud (Consumenten Prijs Indexcijfer (CPI) geschoond) in de periode juli 2012-juli 2013.

Tenslotte zal het bestuur zich in 2014 bezig houden met de contractverlenging. Het contract met de huidige verzekeraar, Aegon, loopt af aan het eind van 2014 . Bij het contractverlengingsproces wil men al rekening houden met het feit in 2017 gebundelde kapitaalcontracten niet meer mogen worden aangeboden en er voor ieder onderdeel van een pensioencontract afzonderlijk een contract moet worden opgesteld. Het gaat hier om ondedelen: administratie, vermogensbeheer en herverzekering. Adviseur Triple A zal het fonds bij dit proces gaan begeleiden.

Code Pensioenfondsen van de Pensioenfederatie

In het kader van de Code Pensioenfondsen, die uit is gegeven door de Pensioenfederatie , wordt door het bestuur van Stichting Pensioenfonds Fluor kenbaar gemaakt dat men deze code volledig onderschrijft. De Code gaat in op de rol van het bestuur, het verantwoordingsorgaan, het belanghebbend orgaan en het intern toezicht. De Code bevat ook thema's zoals integraal risicomanagement, beloningen, diversiteit en verantwoord beleggen.

Het doel van de Code is dat het belangrijk is dat pensioenfondsen hun functioneren verder verbeteren en dit inzichtelijker maken. Dit is een continue proces, realiseert het bestuur zich, waaraan dan ook continue aan wordt gewerkt.

2.2.31. Kosten vermogens- en pensioenbeheer

De Pensioenfederatie heeft in november 2011 het rapport 'Aanbevelingen Uitvoeringskosten' gepubliceerd teneinde pensioenfondsen een leidraad te geven om een hogere transparantie te verschaffen omtrent de beleggingen en de kosten die daarmee zijn gemoeid. Het betreft met name het inzicht in kosten vermogensbeheer, welke nu (gedeeltelijk) worden verrekend binnen de fondsen waarin wordt belegd. Bij de Aanbevelingen geldt 'comply or explain', waarbij de Pensioenfederatie de voortgang gaat monitoren. In aanvulling hierop heeft de Pensioenfederatie in maart 2012 een nadere uitwerking gepresenteerd van de Aanbevelingen. Hierin worden concrete handvatten aangereikt om te komen tot een consistente berekening van de totale kosten van vermogensbeheer. De uitwerking bevat definities van wat onder kosten moet worden verstaan.

De aanbevelingen zijn als volgt:

- Rapporteer de kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer. Het aantal deelnemers is de som van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden. Daarnaast kan het fonds er tevens voor kiezen om aanvullend de kosten als percentage van de premie te rapporteren;
- Rapporteer de kosten van het vermogensbeheer in procenten van het gemiddeld belegd vermogen. Bekijk deze kosten ook in relatie tot:
de gekozen beleggingsmix en de bijbehorende benchmarkkosten;
het rendement over een langere termijn;
- Rapporteer separaat (eventueel geschatte) transactiekosten in procenten van het gemiddeld belegd vermogen.

Voor het Fonds zijn de volgende gegevens bekend:

- De pensioenuitvoeringskosten (inclusief de aan de herverzekeraar betaalde kosten) bedragen € 358.686 (2012: € 294.614); het aantal actieve en gepensioneerde deelnemers bedraagt 820 respectievelijk 536 (2012: 784 respectievelijk 519). De kosten pensioenbeheer bedroegen per deelnemer derhalve € 265 (2012: € 226) (bedragen in hele euro).
- De betaalde beheerkosten bedragen € 1.172.692 (2012: € 1.010.168); het gemiddeld belegd vermogen over boekjaar 2013 bedraagt € 383.501.758 (2012: € 355.808.128). De beheerkosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen derhalve 0,31% (2012: 0,28%).
- De betaalde transactiekosten bedragen € 82.707 (2012: € 201.380); het gemiddeld belegd vermogen over boekjaar 2013 bedraagt € 383.501.758 (2012: € 355.808.128). De transactiekosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen derhalve 0,02% (2012: 0,06%).

2.3. Statuten en reglement

2.3.1. Mutaties in het Bestuur

In 2013 vonden er geen bestuurswijzigingen plaats. Dit is een goede zaak voor de borging van de continuïteit binnen het pensioenfondsbestuur.

Op het rooster van aftreden stonden in 2013 de heren van Mali (werknemersvertegenwoordiger) en Van der Schaaf (werkgeversvertegenwoordiger) De heer Mali is door de Ondernemingsraad herbenoemd voor een nieuwe bestuursperiode van 3 jaar. De heer Van der Schaaf heeft aangegeven ook door te willen gaan als bestuurslid van het Fonds en is automatisch herbenoemd voor een nieuwe ambtsperiode.

Tenslotte heeft de heer Bechger aangegeven het pensioenfonds aan het eind van 2013 te willen verlaten. De werkgever heeft de heer Blom voorgedragen als nieuw bestuurslid namens de werkgevers.

2.3.2. Samenstelling van het bestuur

De samenstelling van het bestuur aan het eind van het jaar 2013 is als volgt:

Door de ondernemingsraad benoemd uit de actieve deelnemers:

R. van Lohuizen	bestuurslid en voorzitter beleggingscommissie
P. Mali	bestuurslid en pv. secretaris
P. Pluimers	secretaris
R. Slop	bestuurslid

Door de Directie benoemd:

M. Bechger	bestuurslid
B. de Hoog	vicevoorzitter
G. van der Schaaf	bestuurslid
A. Touw	voorzitter

2.3.3. Gedragscode en Remuneratie

De leden van het bestuur en de administrateur hebben verklaard zich te zullen houden aan de regels van de Modelgedragscode opgesteld door het OPF. De leden van het bestuur ontvangen geen bezoldiging. reis- en verblijfkosten en andere uitgaven in het belang van het fonds gedaan, zulks ter beoordeling door het bestuur, worden wel door het fonds vergoed.

Rooster van aftreden

Na goedkeuring van het jaarverslag over het verslagjaar:

2013: M. Bechger, P. Pluimers, A. Touw

2014: B. de Hoog, R. van Lohuizen, R. Slop

2015: P. Mali, G. van der Schaaf

Administrateur

De administratie van het fonds wordt verzorgd door de heer J. Vledder.

Accountant

KPMG Accountants N.V. uit De Meern is belast met de controle van de jaarrekening van het Fonds.

Adviseurs

Triple A en Aon/Hewitt Nederland B.V. zijn belast met de technische-, beleids- en marktondersteuning.

Daarnaast verzorgt Loyens en Loeff de juridische ondersteuning.

Ortec B.V. te Rotterdam is belast met de Asset Liability Management Study (ALM) en de continuïteitsanalyse.

Daarnaast adviseert Ortec het bestuur en administrateur inzake de jaarlijkse evaluatie van het herstelplan.

KPMG Advisory ondersteunt het bestuur bij het implementeren van de Wet versterking Pensioenfondsen

Actuaris

Milliman Pensioenen te Amsterdam is belast met het opstellen van de actuariële verklaring.

Decharge van het bestuur

Door de goedkeuring van het jaarverslag over het jaar 2012 werd het bestuur gedechargeerd voor haar beheer in het betreffende verslagjaar.

Statuten

Voor het verslagjaar 2013 zijn de statuten d.d. 25 maart 2013 van toepassing.
De Statuten zijn (op verzoek) verkrijgbaar ten kantore van het Fonds.

Reglement

Voor het verslagjaar is het pensioenreglement d.d. 1 januari 2009 van toepassing. Dit reglement is geplaatst op de website van het fonds. Tevens is een populaire versie van het pensioenreglement te zien op de website van het fonds. Alle documenten zijn te vinden op <http://pension.fluor.nl> onder het hoofdstuk: "Documenten".

Jaarverslag

Dit jaarverslag wordt aan alle gepensioneerden toegezonden. Voor alle actieve deelnemers wordt het jaarverslag 2013 geplaatst op de website van het fonds en kan op verzoek worden verkregen op de administratie (locatie 048). Tevens wordt er een Engelse versie uitgegeven van dit jaarverslag.

Haarlem, 20 juni 2014

Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland

Het Bestuur

B. de Hoog

R. van Lohuizen

P. Mali

P. Pluimers

G. van der Schaaf

R. Slop

A. Touw

Vacature (v/h M. Bechger)

3. Verslag van de deelnemersraad

3.1.1. Deelnemersraad van de stichting Pensioenfonds Fluor Nederland

De deelnemersraad heeft dit jaar vijf maal vergaderd met het bestuur, vijf maal intern en één maal als lid van het verantwoordingsorgaan.

3.1.2. Stand van zaken met betrekking tot DC regeling

In 2013 heeft de werkgever besloten om de huidige pensioenregeling vanaf 1 Januari 2014 niet meer aan te bieden aan nieuwe medewerkers. Nieuwe medewerkers zal een zogenaamde DC (Defined Contribution) regeling worden aangeboden.

Het Fonds heeft studies laten uitvoeren, waarin wordt weergegeven dat er nauwelijks negatieve gevolgen van de sluiting van het Fonds voor nieuwe deelnemers zijn te verwachten. Door de werkgever is er een intentieverklaring uitgesproken om eventuele negatieve gevolgen op de lange termijn ten gevolge van de sluiting te compenseren.

Twee leden van de Deelnemersraad hebben deelgenomen in een werkgroep met Bestuursleden om aan de hand van deze intentie verklaring een nieuwe werkgevers overeenkomst op te stellen.

Eind van 2013 heeft de deelnemersraad een positief advies uitgebracht voor sluiting van de regeling, met als kanttekening een zo spoedig mogelijke eerste vaststelling van de kengetallen op basis van waarop een eventuele - in de toekomst - benodigde compensatie zou kunnen gebeuren.

3.1.3. Aanpassing van Statuten en Reglementen (Recht van referendum)

Gedurende 2013 heeft de aanpassing van de statuten zijn definitieve vorm gekregen. In de artikelen van de statuten van het Fonds gaat het hierom opnemings van de begrippen 'deelnemersraadpleging' en 'informatieve deelnemersvergadering'. Begin van 2013 heeft de de deelnemersraad een positief advies uitgebracht over deze aanpassing van de statuten.

3.1.4. Communicatie tussen deelnemersraad en bestuur

Zowel bij de deelnemersraad als bij het bestuur blijft de communicatie tussen beide partijen een punt van aandacht.

De website van het Fonds is aangepast met daarin opgenomen een maandelijkse vermelding van de laatste berekende dekkingsgraad. Tevens is het bestuur bezig de website te vertalen ten behoeve van de niet-Nederlands sprekende deelnemers.

De communicatie procedure (voorheen genoemd: het proces kwaliteitshandboek) deelnemersraad t.o.v. pensioenfondsbestuur - is in 2013 afgerond.

3.1.5. Pensioenfonds bestuur

De deelnemersraad heeft samen met het bestuur de ontwikkelingen omtrent de per 1 juli 2014 ingaande Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds gevolgd. In het begin van 2014 zal de deelnemersraad samen met het fondsbestuur beraadslagen over het te kiezen bestuursmodel, de rollen van het nieuwe verantwoordingsorgaan en de visitatie commissie. Met het ingaan van deze wet komen de huidige deelnemersraad en het huidige verantwoordingsorgaan te vervallen.

3.1.6. Indexatie

Volgens het Consumenten Prijs Indexcijfer zou de eventuele voorwaardelijke indexatie maximaal 1,7 % bedragen. De peildatum om indexatie te verlenen is ultimo 2013 welke effectief zal worden toegekend vanaf 1 januari 2014. Dit jaar was er gelukkig wel ruimte voor volledige indexatie. De deelnemersraad is verheugd dat zij een positief advies heeft gegeven om de pensioenen te indexeren.

3.1.7. Diversen

Andere onderwerpen die in het overleg met bestuur aan de orde zijn gekomen, zijn o.a.:

- Pensioenakkoord
De deelnemersraad volgt nauwgezet de ontwikkelingen rond dit akkoord.
- Vermogensbeheer
- Dekkingsgraad
Ondanks de positieve ontwikkelingen in de financiële wereld, blijft voor veel fondsen de dekkingsgraad een zorgenkind. Het Fluor Nederland pensioenfonds heeft dit jaar kans gezien een dekkingsgraad van boven de 115 % te behouden.
- Jaarverslag van het fonds
De deelnemersraad heeft haar opmerkingen over het jaarverslag 2012 met het bestuur besproken en deze zijn waar nodig en gewenst door Aegon verwerkt.
- Nieuwe Bestuursvorm van het fonds, rol verantwoordingsorgaan en deelnemersraad.

3.1.8. Samenstelling deelnemersraad

Eind 2013 had de raad de volgende samenstelling:

- Hr. E. Enzerink, gekozen door de deelnemers, voorzitter Verantwoordingsorgaan
- Hr. F. van Heijningen, plv. voorzitter, gekozen door de gepensioneerden
- Hr. P. Koster, gekozen door de gepensioneerden
- Hr. P. Oldewarris, gekozen door de gepensioneerden
- Mw. P. Schraag, plv. secretaris, gekozen door de deelnemers
- Hr. J. Spiekermann, voorzitter, gekozen door de deelnemers
- Hr. C. Woltering, secretaris, gekozen door de deelnemers

4. Verslag beleggingen

4.1.1. Terugblik 2013

2013 begon met een aantal dreigende en vergaande bezuinigingsmaatregelen in de Verenigde Staten. Het was de vraag of deze bezuinigingen een grote negatieve impact zouden hebben op de Amerikaanse economie. Uiteindelijk bleek dit mee te vallen. Ondanks bezuinigingen en belastingverhogingen wist de economie een mooie groei neer te zetten. Dit heeft ertoe geleid dat de Fed in december uiteindelijk besloot tot het temperen van de monetaire verruiming. De werkgelegenheid nam toe, de werkloosheid daalde. Om de effecten te beperken heeft de FED tegelijkertijd aangegeven om de rente langdurig op een laag niveau te houden. Halverwege het jaar had de Amerikaanse centrale bank al aangekondigd dat het overwoog om de monetaire verruiming te gaan afbouwen. De reactie van financiële markten hierop was heftig.

Europa maakte langzaam vorderingen naar verdere integratie. Ook verbeterden de economische cijfers. De krimp in verschillende landen sloeg om naar een lichte groei en de werkloosheid stabiliseerde. De Europese economie komt langzaam uit de recessie, al zal de groei voorlopig nog zeer beperkt blijven en de werkloosheid hoog. De hervormingsprogramma's in de Zuid-Europese landen beginnen hun vruchten af te werpen.

In Japan had de nieuwe Japanse premier, Shinzo Abe, eind 2012 aangekondigd dat hij een einde wilde maken aan de deflatie. De Japanse centrale bank ging akkoord en besloot daarom om onbeperkt obligaties op te kopen. Dit gaf de Japanse markt in 2013 lucht.

4.1.2. Beleggingsbeleid

De beleggingsportefeuille van SPFN belegt strategisch voor 64% in vastrentende waarden en 36% in zakelijke waarden waaronder aandelen, grondstoffen, vastgoed (direct en beursgenoteerd). Tactische asset allocatie beleid wordt gevoerd via een overlay-structuur (1% van de beleggingsportefeuille wordt belegd in deze overlay). In 2013 hebben geen wijzigingen van de strategische beleggingsmix plaatsgevonden. De doelstelling van het bestuur is om het renterisico van de verplichtingen voor 75% af te dekken. Dit uit zich in een verlenging van de duration van de (investment grade) vastrentende waarden met 8,51 jaar.

4.1.3. Beleggingscategorieën

Aandelen

Voor Europese aandelen was 2013 een goed jaar. Macro-economische indicatoren begonnen duidelijk op een verbetering te wijzen, terwijl het monetaire beleid van de Europese Centrale Bank ruim bleef en er verdere voortgang werd gemaakt met de invoering van een Europese bankenunie. Voor Amerikaanse aandelen was 2013 een uiterst positief jaar. Het was voor de populaire S&P500 index het beste jaar sinds 1997 en de index brak verschillende records.

De exportgerichte Noord-Aziatische aandelenmarkten waren beter gepositioneerd om te profiteren van de meevallende ontwikkeling van de wereldeconomie. De Chinese aandelenmarkt kon verliezen over 2013 voorkomen dankzij stimulerend cyclisch beleid in de zomer en de bekendmaking van herstructureringsplannen in november. Aandelenmarkten in Latijns Amerika lieten gevarieerd beeld zien afgelopen jaar.

In lijn met de opleving van economische groei in Japan, heeft ook de Japanse aandelenmarkt in 2013 een zeer krachtig herstel laten zien. Na een langdurige periode van zwakte sinds het uitbreken van de financiële crisis in 2008 beleefden Japanse aandelen het beste beursjaar sinds 1972. De MSCI Japan aandelenindex behaalde een rendement van 51,9% en liet daarmee alle andere ontwikkelde markten ver achter zich. Dit rendement werd met name in de eerste helft van het jaar behaald. De laatste 6 maanden van het jaar bewoog de markt in een zijwaarts consolidatiepatroon.

Vastrentende waarden

De staatsobligatiemarkt werd in 2013 voornamelijk gedreven door een accomoderend beleid van de centrale banken in alle belangrijke regio's. Zowel de macro-economische ontwikkelingen als de inflatievooruitzichten bleven gematigd. Na een aanvankelijk optimistische start van het jaar, zorgden problemen in Italië en Spanje

al snel voor een omslag. Beleggers zochten weer de veilige havens op wat, gecombineerd met een zwakke economische groei en lage inflatie, zorgde voor een rentedaling in de kernlanden van Europa.

Ook in Japan probeerde de centrale bank met monetaire verruiming de economie te stimuleren en de deflatie op afstand te houden. In april werd de laagste rentestand genoteerd voor de Duitse 10 jaars staatsobligaties, namelijk 1,17%. De yieldcurve vervlakte door een afnemend renteverschild tussen de lange en korte obligatierente. Na de aankondiging van de Amerikaanse centrale bank over het temperen van de monetaire verruiming kwamen obligaties van opkomende markten onder druk, daalden de aandelen koersen.

De obligatierentes stegen. De 10 jarige Duitse rente steeg tot ruim 2,0% in september. Het renteverschild tussen korte en lange obligaties nam toe, zodat de rentecurve versteilde. Alle dreigende issues werden echter voortvarend opgelost en de Amerikaanse economie bleef zich ook in het laatste kwartaal positief ontwikkelen. Tegen de verwachting van veel beleggers in, heeft de sterkere economische groei in combinatie met hogere inflatie en hogere inflatieverwachtingen vooralsnog niet geleid tot hogere renteniveaus in Japan.

Bedrijfsobligaties met een hoge kredietwaardigheid lieten een positief rendement zien. De markt werd in belangrijke mate gesteund door het stimulerende beleid van centrale banken, en door het herstel van de Europese economische groei in de tweede helft van het jaar. De markt werd wat nerveus toen de Fed aankondigde op termijn een eind te willen maken aan het obligatie-opkoopprogramma. Toen de rust hersteld was konden met name obligaties met een hoger risicoprofiel een uitstekende performance laten zien. Opkomende landen, die hadden geprofiteerd van het ruime monetaire beleid, ondervonden veel last van stijgende rentes in de VS en dalende opbrengsten in opkomende landen. Na vier goede jaren was 2013 een jaar om snel te vergeten voor opkomende landen.

Vastgoed

Afgelopen jaar kende vastgoed een teleurstellend jaar. Na 2012, waarin beursgenoteerd vastgoed één van de best presterende sectoren was, eindigde de categorie in 2013 net onder de nul. Aan het begin van het jaar domineerde de lage rente. De aanhoudend lage rente was positief voor vastgoed. Door het temperen van de monetaire verruiming in de Verenigde Staten en de resulterende rentestijging daalde de vastgoed indices sterk.

Grondstoffen

Afgelopen jaar noteerde grondstoffen een licht negatief rendement. De verschillende sectoren vertoonden een wisselend beeld. Energie gerelateerde grondstoffen behaalden een sterk positief rendement, terwijl prijzen van edelmetalen en agrarische grondstoffen hard omlaag gingen.

4.1.4. Performance van de beleggingsportefeuille

	2013		
	Performance	Benchmark	TW
Aandelen	24,35	22,13	1,82
Vastrentende waarden (excl. LDO)	1,31	0,07	1,24
Vastgoed	- 2,66	- 3,42	0,78
Grondstoffen	- 0,29	- 1,62	1,36
Mix	6,37	- 2,03	8,57
Liquiditeiten			
Totaal excl. LDO (gewogen)	6,29	4,79	1,44
Totaal excl. LDO (gewogen) na kosten	5,98	4,77	1,15

TW = Toegevoegde waarde

	2013		
	Performance	Benchmark	TW
Long Duration Overlay (LDO)	- 56,04		
Totaal voor kosten (gewogen)	2,10		
Totaal na kosten (gewogen)	1,76		

TW = Toegevoegde waarde

Na kosten wordt een beleggingsperformance behaald van 1,76%. Exclusief de rentehedge (LDO) was deze performance na kosten 5,98%. Doordat de rente is gestegen heeft de rentehedge een negatief effect gehad op de beleggingsperformance.

Aandelen hebben het zowel in absolute als relatieve zin erg goed gedaan. Met ruim 24% hebben aandelen het 1,82% beter gedaan dan de benchmark. Ook vastrentende waarden laten nog een positief rendement zien ondanks de gestegen staatsrente. Dit heeft hoofdzakelijk te maken met de positieve rendementen op Asset Backed Securities, bedrijfsobligaties en hypotheeklen. Opkomende landen en staatsobligaties lieten een negatief rendement zien. In alle beleggingscategorieën heeft tactisch beleid waarde toegevoegd. Ook het tactisch beleid tussen beleggingscategorieën laat een positief rendement zien.

4.1.5. Kosten vermogensbeheer

De kostenvermogensbeheer (beheerkosten en transactiekosten) zijn grotendeels onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en als zodanig niet zichtbaar in de jaarrekening. In de komende overzichten zie je de kosten vermogensbeheer per beleggingscategorie en uitgedrukt als percentage van het gemiddeld belegd vermogen.

Gemiddeld belegd vermogen	Bedragen x € 1
Vastgoed	26.571.287
Aandelen	75.728.004
Vastrentende waarden	219.475.483
Hedgefonds	12.970.360
Commodities	23.964.736
Overige beleggingen	1.031.175
Gemiddeld belegd vermogen toe te wijzen aan categorieën excl.overlay	359.741.044
Overlay beleggingen	23.760.714
Gemiddeld belegd vermogen toe te wijzen aan categorieën incl.overlay	383.501.758

Beheerkosten	Bedragen x € 1	Percentage van gem. belegd vermogen
Kosten per beleggingscategorie		
Vastgoed	220.116	0,83%
Aandelen	320.935	0,42%
Vastrentende waarden	405.503	0,18%
Hedgefonds	107.726	0,83%
Commodities	79.104	0,33%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl.overlay	1.133.383	0,32%
Kosten overlay beleggingen	327.400	1,38%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl.overlay	1.460.783	0,38%
Vaste beheerkosten	9.401	
Omvangskorting op variabele beheerkosten	(297.492)	
Totaal overige vermogensbeheerskosten	(288.091)	(0,08%)
Totaal beheerkosten	1.172.692	0,31%

Transactiekosten	Bedragen x € 1	Percentage van gem. belegd vermogen
Kosten per beleggingscategorie		
Vastgoed	3.295	0,01%
Aandelen	17.454	0,02%
Vastrentende waarden	24.029	0,01%
Hedgefonds	2.936	0,02%
Commodities	6.500	0,03%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl.overlay	54.214	0,02%
Kosten overlay beleggingen	28.492	0,12%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl.overlay	82.707	0,02%
Totaal transactiekosten	82.707	0,02%

5. Verslag van het verantwoordingsorgaan

5.1. Statutaire opdracht

Het verantwoordingsorgaan beoordeelt de door het bestuur gemaakte beleidskeuzes, het gevoerde beleid en de naleving van de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur, met als uitgangspunt de vraag of het bestuur bij de genomen besluiten op een evenwichtige wijze met de belangen van alle belanghebbenden rekening heeft gehouden.

Het verantwoordingsorgaan heeft het recht advies uit te brengen over:

- het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling van bestuursleden;
- over het wijzigen van het beleid ten aanzien van het verantwoordingsorgaan;
- over de vorm, inrichting en samenstelling van het interne toezicht;
- over het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- over het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid.

5.2. Samenstelling

Eind 2013 had het verantwoordingsorgaan de volgende samenstelling:

Namens de werkgever	Namens de pensioengerechtigden	Namens de gepensioneerden
T. Blommesteijn Kroon	E. Enzerink	F. van Heijningen
K. de Wit	C. Woltering	P. Koster
	P. Schraag	P. Oldewarris
	J. Spiekerman	

5.3. Overgangssituatie

Eind 2013 is het Reglement Verantwoordingsorgaan aangepast. Eén van de aanpassingen betreft het feit dat het Verantwoordingsorgaan vanaf dit jaar over het voorgaande jaar een oordeel velt gebaseerd op het voorlopig jaarverslag in plaats van op het definitief vastgestelde jaarverslag. Het laatste definitieve jaarverslag, zijnde het jaarverslag over 2012 (gepubliceerd juni 2013), bevat het oordeel over 2011. Om te voldoen aan het gestelde in het reglement zal, bij wijze van overgangssituatie, in dit voorliggende verslag een oordeel worden gegeven over zowel 2012 als 2013. Hierbij zal voor 2013, conform het reglement, het voorlopige jaarverslag 2013 gebruikt worden.

5.4. Verantwoording en werkwijze

Voor de beoordeling van de gemaakte beleidskeuzes, het gevoerde beleid en naleving van de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur inde kalenderjaren 2012 en 2013 is het Verantwoordingsorgaan vier maal bijeengekomen en heeft één maal een gesprek met het bestuur plaatsgehad.

In de gevolgde werkwijze is achtereenvolgens door het VO bepaald over welke specifieke informatie zij wil beschikken, welke gebieden speciale aandacht krijgen in de oordeelsvorming, welke aanvullende informatie per aandachtsgebied schriftelijk door het bestuur moet worden overlegd, welke onderwerpen er overblijven voor mondelinge toelichting door het bestuur naar aanleiding van de voorliggende informatie en antwoorden om vervolgens te komen tot een definitieve oordeelsvorming.

5.5. Aandachtspunten en bevindingen

De aandachtspunten zijn besproken met het bestuur. De bevindingen zijn in het navolgende per Voor wat betreft de bevindingen over het jaar 2012 sluit het VO zich aan bij de bevindingen van de visitatie commissie, zoals deze zijn vastgelegd in de rapportage van juni 2013 en waarvan de hoofdpunten te vinden zijn in het jaarverslag onder 2.2.10 Governance.

De door het verantwoordingsorgaan geïnventariseerde aandachtspunten ten aanzien van het handelen van het bestuur voor het kalenderjaar 2013 waren:

1. Opvolging open punten verslag verantwoordingsorgaan over 2011
2. Opvolging bevindingen en aanbevelingen rapport visitatiecommissie (juni 2013)
3. Vermogensbeheer / risico management
4. Sluiting van het fonds voor nieuwe deelnemers
5. Communicatie
6. Problemen t.a.v. de pensioenadministratie door Aegon

De aandachtspunten zijn besproken met het bestuur. De bevindingen zijn in het navolgende per aandachtspunt vastgelegd.

Opvolging open punten verslag Verantwoordingsorgaan over 2011

Deze zijn met het verschijnen van het definitieve jaarverslag over 2013 afgerond.

Opvolging bevindingen en aanbevelingen rapport visitatiecommissie

Veel aanbevelingen en bevindingen worden door het bestuur aangepakt. Hierbij worden prioriteiten gesteld voor wat betreft urgentie en belang. Belangrijke urgente zaken zijn door het bestuur voortvarend aangepakt. Het is het VO echter opgevallen dat de aanpak van minder urgente, maar toch belangrijke zaken langer, naar de mening van het VO soms te lang, op zich laat wachten. Een voorbeeld hiervan is het risicomanagement plan.

Verder is gebleken dat van aanbevelingen die het bestuur niet voornemens is uit te voeren niet wordt gedocumenteerd op welke gronden het bestuur tot deze beslissing is gekomen.

Vermogensbeheer / risico management

In het jaarverslag 2013 en ook in eerdere jaarverslagen is reeds gemeld dat het bestuur een aanvang heeft gemaakt met betrekking tot integraal risico management plan. Gebleken is dat er op dit punt slechts weinig progressie gemaakt is en dat er op dit punt te weinig voortgang geboekt is.

Gang van zaken rondom sluiten fonds voor nieuwe deelnemers per 1 januari 2014

Het VO is van mening dat het geheel van activiteiten zoals deze hebben plaatsgevonden in 2013 rondom de sluiting van het fonds voor nieuwe deelnemers op zeer zorgvuldige wijze is uitgevoerd door het bestuur.

Communicatie

Het VO heeft, in tegenstelling tot voorgaande jaren, geen structurele problemen omtrent communicatie met deelnemersraad of andere organen van het fonds geconstateerd.

Problemen t.a.v. de pensioenadministratie door Aegon

In de ter beschikking gestelde stukken wordt regelmatig melding gemaakt van problemen met betrekking tot de pensioenuitvoering door Aegon. Volgens het bestuur zijn deze in veel gevallen te herleiden tot de complexiteit van de pensioenregeling. Een structurele analyse naar de oorzaak van de problemen is niet uitgevoerd.

Algemene bevindingen

Het VO is in de beschikbaar gestelde documentatie een aantal slordigheden tegen gekomen welke pas tijdens het mondeling onderhoud door het bestuur werden onderkend. Voorbeeld hiervan zijn de omissies in de besluitenlijst.

5.6. Oordeel

Aan de hand van de benoemde aandachtspunten heeft het verantwoordingsorgaan het handelen van het bestuur geëvalueerd. Op basis van de beschreven werkzaamheden komt het verantwoordingsorgaan tot het oordeel dat het bestuur met inachtneming van een voldoende mate van zorgvuldigheid en evenwichtige afweging van de belangen van de bij het pensioenfonds betrokken deelnemers, gewezen deelnemers en werkgever, tot verantwoorde besluitvorming en beleidskeuzes is gekomen conform het beleidskader van het fonds.

Het verantwoordingsorgaan komt ook tot de conclusie dat blijkt het feit dat een aantal in eerste aanleg niet urgente actiepunten lang open blijven staan, en blijkt het feit dat een aantal omissies in de beschikbaar gestelde stukken zijn geconstateerd, het bestuur zich vooral richt op urgente hoofdzaken en minder aandacht besteedt aan de andere zaken waardoor deze onderbelicht blijven. Het VO beveelt aan om ook deze andere zaken de benodigde aandacht te geven, zo nodig door voor specifieke zaken werkracht en expertise van buiten het bestuur in te schakelen, zoals het bestuur begin 2014 heeft gedaan voor de begeleiding in de transitie van het bestuursmodel.

Haarlem, mei 2014

Namens de werkgever

T. Blommestijn Kroon
K. de Wit

Namens de pensioengerechtigden

E. Enzerink
C. Woltering
J. Spiekermann

Namens de gepensioneerden

F. van Heijningen
P. Koster
P. Olderwarris

Jaarrekening

6. Balans per 31 december 2013

(Bedragen in hele euro's na bestemming van het resultaat)

Activa		2013	2012
Beleggingen voor risico pensioenfonds			
Vastgoedbeleggingen	10.2.1	23.039.992	24.194.207
Aandelen	10.2.2	97.887.576	85.618.531
Vastrentende waarden	10.2.3	234.227.861	239.998.793
Overige beleggingen	10.2.4	27.690.168	25.689.475
Beleggingsvorderingen en -schulden	10.2.5	(448.398)	(328.186)
		382.397.199	375.172.820
Vorderingen en overlopende activa			
Vorderingen uit herv verzekering	10.4.1	0	669.935
Overige vorderingen	10.4.2	742.075	0
		742.075	669.935
Totaal activa		383.139.274	375.842.755

Passiva		2013	2012
Stichtingskapitaal en reserves			
Wettelijke en statutaire reserves	10.5.1	15.114.423	116.621
Overige reserves	10.5.2	<u>38.287.000</u>	<u>38.210.000</u>
		53.401.423	38.326.621
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	10.6.1	324.935.121	333.277.616
Overige technische voorzieningen	10.6.2	<u>3.758.262</u>	<u>3.830.668</u>
		328.693.383	337.108.284
Overige schulden en overlopende passiva			
Schulden uit herverzekering	10.7.1	745.181	0
Overige schulden	10.7.2	<u>299.287</u>	<u>407.850</u>
		1.044.468	407.850
Totaal passiva		<u>383.139.274</u>	<u>375.842.755</u>

7. Staat van baten en lasten over 2013

(Bedragen in hele euros)

Staat van Baten en Lasten		2013	2012
BATEN			
Premiebijdragen	11.1	11.011.567	11.001.644
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	11.2	7.074.896	53.399.527
Overige baten	11.3	766.934	1.485.485
Totaal baten		18.853.397	65.886.656
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	11.4	10.909.637	10.285.017
Pensioenuitvoeringskosten	11.5	358.686	294.614
- Pensioenopbouw	11.6.1	11.637.392	11.644.309
- Indexering en overige toeslagen	11.6.2	0	0
- Rentetoevoeging	11.6.3	1.169.804	4.664.035
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen	11.6.4	(10.909.637)	(10.285.017)
- Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	11.6.5	(358.686)	(294.614)
- Wijziging marktrente	11.6.6	(9.885.232)	21.507.331
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	11.6.7	(99.905)	(292.070)
- Wijziging uit hoofde van actuariële uitgangspunten	11.6.8	0	3.626.166
- Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	11.6.9	103.769	632.684
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		(8.342.495)	31.202.824
Mutatie overige technische voorzieningen	11.7	(72.406)	228.263
Saldo overdracht van rechten	11.8	165.415	305.301
Overige lasten	11.9	759.758	375.897
Totaal lasten		3.778.595	42.691.916
Saldo baten en lasten		15.074.802	23.194.740

Bestemming van resultaat	2013	2012
Wettelijke en statutaire reserves		
Mutatie Algemene Reserve	14.997.802	16.396.740
Overige reserves		
Reserve beleggings- en actuariële risico's	77.000	6.798.000
Totaal bestemming van het resultaat	15.074.802	23.194.740

8. Kasstroomoverzicht over 2013

(Bedragen in hele euro's)

	2013	2012
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	10.048.741	8.520.854
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	950.317	653.026
Betaalde pensioenuitkeringen	(11.040.754)	(10.037.957)
Betaald in verband met overdrachten van rechten	(1.224.294)	(713.741)
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	58.406	(6.945)
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	1.112.363	147.514
	(95.221)	(1.437.249)
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossing van beleggingen	29.272.017	41.929.069
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	(2.283.142)	25.581.670
Aankopen van beleggingen	(27.201.918)	(67.828.573)
Betaalde kosten van vermogensbeheer	188.052	(45.878)
	(24.991)	(363.712)
Netto kasstroom	(120.212)	(1.800.961)
Liquide middelen ultimo	(448.398)	(328.186)
Liquide middelen primo	(328.186)	1.472.775
Mutatie liquide middelen	(120.212)	(1.800.961)

9. Toelichting grondslagen

9.1. Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

9.2. Opname in de balans of staat van baten en lasten

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

9.3. Vreemde valuta

Activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen marktwaarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Het pensioenfonds heeft de volgende valutakoersen gehanteerd:

	2013 Slotkoers	2012 Slotkoers
Amerikaanse dollar	0,7260	0,7580
Britse pond	1,2040	1,2330
Japanse Yen	0,0070	0,0090

9.4. Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en de regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

9.5. Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

9.6. Beleggingen voor risico pensioenfonds

9.6.1. Algemeen

Participaties in beleggingsfondsen

Participaties in beleggingsfondsen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen, zijnde marktwaarde.

Resultaatverantwoording

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten worden direct in de staat van baten en lasten verantwoord.

9.6.2. Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de per balansdatum geldende beurskoers.

9.6.3. Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers

9.6.4. Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoersen. Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende markttrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico, oninbaarheid) en de looptijd.

9.6.5. Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op marktwaarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

9.6.6. Overige beleggingen

De overige beleggingen betreffen participaties in beleggingsinstellingen die niet in een beleggingscategorie zijn in te delen. Deze beleggingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de per balansdatum geldende beurskoers.

9.7. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekerelaar.

Het pensioenfonds heeft per 1 januari 2009 met Aegon Levensverzekering N.V. een uitvoeringsovereenkomst gesloten met een looptijd van 5 jaar in de vorm van een gesepareerd beleggingsdepot met technische winstdeling. De uitvoeringsovereenkomst is voor een periode van 1 jaar verlengd. Het percentage technische winstdeling is hierbij verhoogd van 70% naar 75%, de overige condities zijn niet gewijzigd .

De huidige winstdelingsperiode is gestart op 1 januari 2009 en loopt tot 1 januari 2015. Is het saldo van de opgerente resultaten aan het einde van deze periode positief, dan wordt 75% van dit saldo aan het pensioenfonds uitgekeerd. Een eventueel negatief saldo komt voor rekening van Aegon. Het saldo van de opgerente technische resultaten van 2009 tot en met 2013, op basis van herverzekeringsgrondslagen, is negatief. Daarom is er nog geen vordering op de herverzekerelaar uit hoofde van de technische winstdelingsregeling in de jaarrekening opgenomen.

9.8. Vorderingen en overlopende activa

Voor zover noodzakelijk wordt op de vorderingen en overlopende activa een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

9.9. Technische voorzieningen

9.9.1. Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op basis van de rentetermijnstructuur (RTS) die door DNB per 31 december is gepubliceerd. Deze rentetermijnstructuur is vastgesteld op basis van een driemaandsgemiddelde en een Ultimate Forward Rate (UFR). De waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de RTS.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling van betaling wegens arbeidsongeschiktheid is verleend.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen

- a. de rentevoet is de DNB yield curve per einde jaar en is op basis van de duration van de voorziening van 15,8 (2012: 16,3) bij benadering gelijk aan een vaste rekenrente van 2,73% (2012: 2,41%).
- b. de sterftekansen zijn ontleend aan de AG generatietafel 2012-2062, startjaar 2014 (2012: startjaar 2013), inclusief de ervaringssterfte van het verbond van verzekeraars (tabel 2008)
- c. voor het partnerpensioen is aangenomen dat de partner drie jaar jonger is dan de verzekerde man en drie jaar ouder is dan de verzekerde vrouw.
- d. de partnerfrequenties (inclusief huwelijkspartners en geregistreerde partners) zijn vastgesteld volgens het vijfde CRC-rapport.
Na de datum van ingang van het ouderdompensioen geschiedt reservering van het uitruikbaar partnerpensioen volgens het systeem bepaalde partner.

De mixfactoren voor sekseneutraal tarief voor pensioenaankoop op leeftijd 65 uit expirerend kapitaal voor deelnemers aan de AIP-regeling bedraagt voor respectievelijk ouderdompensioen en nabestaandenpensioen:

	Ouderdompensioen	Partnerpensioen
Mannen	0,8194	0,9304
Vrouwen	0,1806	0,0696

- e. De netto premierreserve is berekend op marktwaarde en verhoogd met een excassoreserve van 2% van de netto premierreserve.

- f. De netto schadereserve is berekend op marktwaarde door de onder vrijstelling van premiebetaling wegens arbeidsongeschiktheid op te bouwen pensioenaanspraken, te projecteren als toekomstige kasstromen en deze contant te maken op basis van de in de kolom onder 31 december van het kalenderjaar j door de Nederlandsche Bank gepubliceerde nominale rentetermijnstructuur (zero-coupon), verhoogd met een excassoreserve van 2%.
- g. De voorziening uitloopriscio wordt bepaald als $1,04 \times \{1,04 \times BP(j-1) + BP(j)\}$, waarbij BP gelijk is aan de in de premies begrepen opslag voor medeverzekering van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

De indexering van de pensioenen geschiedt in principe op basis van de ontwikkeling van de Consumentenprijsindexcijfers, zoals die worden berekend door het Centraal Bureau voor de Statistiek. De indexering geschiedt voor zover het Fonds over voldoende middelen beschikt (artikel 18 van het pensioenreglement). Per 1 januari 2013 bedraagt de indexering 0,0% (2012: 0,0%).

9.9.2. Overige technische voorzieningen

Voorziening backservice

De voorziening backservice koopsom betreft het per balansdatum nog te betalen bedrag inzake de salarisaanpassingen 2012 die in boekjaar 2013 zal worden verwerkt in de voorziening pensioenverplichting. Op basis van FTK grondslagen is de hoogte van deze voorziening per 31 december 2013 benaderd. Deze is gelijk aan € 3.758.262 (2012: € 3.830.668).

9.10. Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

10. Toelichting op de balans

10.1. Algemeen

Belegging in premiebijdragende onderneming(en)

Het pensioenfonds heeft geen beleggingen in premiebijdragende ondernemingen

Afdekkingstransacties

In de Aegon fondsen wordt gebruik gemaakt van derivaten met als doel een effectieve en efficiënte uitvoering van het beleggingsbeleid mogelijk te maken en beleggingsrisico's af te dekken.

10.2. Beleggingen voor risico pensioenfonds

10.2.1. Vastgoedbeleggingen

Deze beleggingen zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

	2013	2012
Indirect vastgoedbeleggingen	23.039.992	24.194.207
Stand ultimo boekjaar	<u>23.039.992</u>	<u>24.194.207</u>

Het verloop van deze post is als volgt:

	2013	2012
Stand primo boekjaar	24.194.207	18.359.666
Aankopen	270.000	2.870.000
Verkopen	(682.000)	(100.000)
Waardeveranderingen	(742.215)	3.064.541
Stand ultimo boekjaar	<u>23.039.992</u>	<u>24.194.207</u>

10.2.2. Aandelen

Deze beleggingen zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

	2013	2012
Aandelenbeleggingsfondsen	97.887.576	85.618.531
Stand ultimo boekjaar	<u>97.887.576</u>	<u>85.618.531</u>

Het verloop van deze post is als volgt:

	2013	2012
Stand primo boekjaar	85.618.531	62.759.703
Aankopen	0	11.870.000
Verkopen	(6.921.000)	(80.000)
Waardeveranderingen	19.190.045	11.068.828
Stand ultimo boekjaar	<u>97.887.576</u>	<u>85.618.531</u>

10.2.3. Vastrentende waarden

Deze beleggingen zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

	2013	2012
Credit Funds	91.358.652	88.326.581
Hypotheken	39.491.773	36.503.070
Obligatiebeleggingsfondsen	83.845.451	93.260.853
Overige vastrentende papieren	19.531.985	21.908.289
Stand ultimo boekjaar	<u>234.227.861</u>	<u>239.998.793</u>

Het verloop van deze post is als volgt:

	2013	2012
Stand primo boekjaar	239.998.793	222.695.650
Afroming c.q. bijstorting Long Duration Overlay Fonds	10.598.107	(17.393.227)
Aankopen	23.816.809	45.164.883
Verkopen	(20.518.200)	(41.323.999)
Waardeveranderingen	(19.667.648)	30.855.486
Stand ultimo boekjaar	<u>234.227.861</u>	<u>239.998.793</u>

10.2.4. Overige beleggingen

Deze beleggingen zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

	2013	2012
Grondstoffen	23.854.571	21.988.699
GTAA fonds	3.835.597	3.700.776
Stand ultimo boekjaar	<u>27.690.168</u>	<u>25.689.475</u>

Het GTAA fonds is een zogeheten overlay structuur (er wordt met relatief weinig waarde een relatief hoge exposure aangegaan) met als doel het tactisch beleid van de vermogensbeheerder te koppelen aan de portefeuille van het pensioenfonds. GTAA belegt in hoofdzaak in liquiditeiten en in derivaten.

Het verloop van deze post is als volgt:

	2013	2012
Stand primo boekjaar	25.689.475	18.302.346
Aankopen	3.149.000	8.110.000
Verkopen	(1.102.000)	(410.000)
Waardeveranderingen	(46.307)	(312.871)
Stand ultimo boekjaar	<u>27.690.168</u>	<u>25.689.475</u>

10.2.5. Beleggingsvorderingen en –schulden

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Liquide middelen (ten aanzien van beleggingen)	(448.398)	(328.186)
Stand ultimo boekjaar	<u>(448.398)</u>	<u>(328.186)</u>

10.3. Risico's van financiële instrumenten

In de hierna volgende toelichtingen op de risico's van de beleggingen is een 'doorkijkmethode' toegepast. Dit betekent dat naar het risicoprofiel van de beleggingen binnen de beleggingsfondsen is doorgekeken, in plaats van uitsluitend te kijken naar de participaties in de beleggingsfondsen. Het pensioenfonds beoogt hiermee op een transparante wijze inzicht te geven in de risico's die samenhangen met de beleggingen waarin zij heeft geïnvesteerd.

10.3.1. Prijsrisico

Hier volgen de toelichtingen op de onderdelen van het prijsrisico.

Valutarisico

De meeste aandelenfondsen beleggen in aandelen die genoteerd zijn in andere valuta dan de Euro waardoor ze zijn blootgesteld aan valutarisico. Alleen in de gehedgde variant van een beleggingsfonds wordt het valuta risico grotendeels afgedekt.

In het staatsobligatiefonds zitten enkel beleggingen gedenomineerd in Euro waardoor het niet is blootgesteld aan enig valutarisico. In de overige fondsen kunnen beleggingen zitten met een denominatie in andere Europese valuta dan de Euro, maar al deze posities worden in beginsel gehedged naar Euro waardoor deze beleggingsfondsen een beperkt valutarisico lopen.

Aangezien HighYield en Emerging Market obligaties in andere valuta dan de Euro genoteerd kunnen zijn, zijn deze beleggingsfondsen onderhevig aan valutarisico. Deze posities worden in beginsel gehedged naar Euro waardoor deze beleggingsfondsen een beperkt valutarisico lopen.

Aangezien alle beleggingen gedenomineerd zijn in Euro, is het LDO fonds en het hypotheckenfonds niet blootgesteld aan enig valutarisico.

De grondstoffondsen bestaan of uit instrumenten in Euro of worden afgedekt naar Euro waardoor ook hier het valutarisico afgedekt wordt.

De beleggingen in het Aegon vastgoedfonds kunnen genoteerd zijn in andere valuta dan Euro. Hierdoor zijn deze beleggingen blootgesteld aan valutarisico. De beleggingen in het TKP vastgoedfonds kunnen genoteerd zijn in andere valuta dan Euro. De exposure naar de Britse Pond wordt afgedekt door middel van valutacontracten. Over de overige niet-Euro beleggingen kan derhalve sprake zijn van een belangrijk valutarisico.

In het GTAA fonds kunnen valutaposities ingenomen worden. Indien dit geval is, lopen de deelnemers in het fonds valutarisico.

De verdeling van de beleggingen exclusief liquide middelen (t.a.v. beleggingen) in financiële instrumenten naar valuta is als volgt:

Omschrijving	2013		2012	
	€	%	€	%
▪ Euro	353.320.835	92,3%	343.827.591	91,4%
▪ Hong Kong dollar	7.027.588	1,8%	6.455.277	1,7%
▪ Canadese dollar	3.374.051	0,9%	3.199.122	0,9%
▪ Amerikaanse dollar	3.325.576	0,9%	2.561.593	0,7%
▪ Australische dollar	3.189.281	0,8%	3.732.973	1,0%
▪ Japanse yen	2.373.477	0,6%	1.939.647	0,5%
▪ Deense kroon	2.261.820	0,6%	682.610	0,2%
▪ Noorse kroon	2.107.834	0,6%	1.822.754	0,5%
▪ Zuid-Koreaanse won	1.310.312	0,3%	1.044.306	0,3%
▪ Braziliaanse real	1.236.363	0,3%	1.700.122	0,5%
▪ Externe beleggingsfondsen	7.273.681	1,9%	6.277.667	1,7%
▪ Overige valuta	(3.955.223)	-1,0%	2.257.344	0,6%
Stand ultimo boekjaar	<u>382.845.595</u>	<u>100,0%</u>	<u>375.501.006</u>	<u>100,0%</u>

Bij bovenstaande opstelling dient te worden vermeld dat de vergelijkende cijfers zijn aangepast in verband met een wijziging in de gehanteerde 'doorkijkmethode'.

Renterisico

Alle aandelenfondsen zijn onderhevig aan renterisico gezien fluctuaties in rentestanden de prijs van aandelen kan beïnvloeden.

Alle obligatiefondsen zijn onderhevig aan renterisico en bovendien neemt dit renterisico toe met de looptijd van de obligaties. Enkel binnen staatsobligatiefondsen en het tactische overlay fonds worden bovendien actief posities ingenomen om te profiteren van verwachte veranderingen in de rente. HighYield en Emerging Market Debt fondsen zijn onderhevig aan renterisico en bovendien neemt dit renterisico toe met de looptijd van de obligaties. Fluctuaties in rentestanden beïnvloeden de prijs van vastrentende producten, waaronder obligaties en swaps. Binnen het LDO fonds wordt geen actief beleid gevoerd om te profiteren van verwachte veranderingen in de rente.

Gezien fluctuaties in rentestanden de prijs van swaps kan beïnvloeden, zijn alle Commodity fondsen onderhevig aan renterisico. Het GTAA fonds is onderhevig aan renterisico gezien fluctuaties in rentestanden de prijs van de beleggingsinstrumenten kan beïnvloeden.

De verdeling van de beleggingen exclusief liquide middelen (t.a.v. beleggingen) in financiële instrumenten naar renteherzieningsdatum of aflossingsdatum, indien deze eerder ligt, en de gemiddelde effectieve rentevoet is als volgt:

Omschrijving	2013	2012
▪ Korter dan een jaar	5.848.381	(11.747.523)
▪ 1 – 5 jaar	(74.202.897)	74.017.551
▪ 6 – 10 jaar	98.886.742	97.523.419
▪ langer dan 10 jaar	223.287.778	113.845.574
▪ Niet rentedragende instrumenten	121.751.910	95.584.318
▪ Externe beleggingsfondsen	7.273.681	6.277.667
Stand ultimo boekjaar	382.845.595	375.501.006

Bij bovenstaande opstelling dient te worden vermeld dat de vergelijkende cijfers zijn aangepast in verband met een wijziging in de gehanteerde 'doorkijkmethode'.

Het bovenstaande overzicht geeft de verdeling van het renterisico van de totale portefeuille waarbij tevens rekening gehouden is met de renteswaps. Een negatieve marktwaarde in het blok "Korter dan een jaar" is het gevolg van de korte poten van deze renteswaps. Met een renteswap wordt doorgaans een korte rente (de korte poot) geruild voor een lange rente (de lange poot) om renterisico van de pensioenverplichtingen af te dekken. De korte rente die betaald wordt, de korte poot, heeft dus een negatieve marktwaarde en een looptijd die korter is dan een jaar.

Marktrisico

Alle obligaties zullen altijd risico's lopen op de markt bij grote koersschommelingen omwille van onder andere grote veranderingen in de rente, spreads of valutaverschillen.

Grondstofbeleggingen zijn altijd onderhevig aan marktrisico gezien de kans op grote koersschommelingen omwille van onder andere grote veranderingen in de rente of valutaverschillen. Vastgoedbeleggingen zijn altijd onderhevig aan marktrisico gezien de kans op grote koersschommelingen omwille van onder andere grote veranderingen in de rente of valutaverschillen. Het GTAA fonds is onderhevig aan marktrisico's.

Conform de index, hebben grondstoffenfondsen een grote exposure naar de energie sector, met name de olie sector. Daarnaast worden swaps alleen afgesloten met een beperkte lijst van goedgekeurde tegenpartijen waardoor het is blootgesteld aan concentratierisico.

De verdeling van de beleggingen exclusief liquide middelen (t.a.v. beleggingen) naar geografisch gebied is als volgt:

Omschrijving	2013		2012	
	€	%	€	%
Nederland	76.387.802	19,8%	64.952.205	17,2%
Verenigde Staten	53.045.979	13,9%	54.642.877	14,6%
Frankrijk	37.869.500	9,9%	36.894.000	9,8%
Duitsland	35.533.873	9,3%	45.032.277	12,0%
Verenigd Koninkrijk	32.026.035	8,4%	31.057.081	8,3%
Oostenrijk	10.780.359	2,8%	6.993.952	1,9%
Japan	8.627.819	2,3%	7.846.643	2,1%
Italië	7.724.995	2,0%	7.264.757	1,9%
Luxemburg	7.133.927	1,9%	7.547.135	2,0%
Australië	6.202.130	1,6%	4.885.694	1,3%
Overige landen	100.239.495	26,2%	102.106.718	27,2%
Externe beleggingsfondsen	7.273.681	1,9%	6.277.667	1,7%
Stand ultimo boekjaar	<u>382.845.595</u>	<u>100,0%</u>	<u>375.501.006</u>	<u>100,0%</u>

Bij bovenstaande opstelling dient te worden vermeld dat de vergelijkende cijfers zijn aangepast in verband met een wijziging in de gehanteerde 'doorkijkmethode'.

De verdeling van de beleggingen exclusief liquide middelen t.a.v. beleggingen) naar sector is als volgt:

Omschrijving	2013		2012	
	€	%	€	%
Basismaterialen	5.532.861	1,4%	5.377.815	1,4%
Cyclische consumentengoederen	18.913.186	4,9%	16.011.070	4,3%
Energie	12.835.993	3,4%	13.527.810	3,6%
Financiële Instellingen	112.890.382	29,6%	123.061.727	32,9%
Gezondheidszorg	8.054.765	2,1%	7.283.619	1,9%
Industrie	19.933.476	5,2%	16.607.820	4,4%
Niet-cyclische consumentengoederen	16.259.118	4,2%	15.059.997	4,0%
Nutsbedrijven	7.367.897	1,9%	7.280.734	1,9%
Overheid	97.386.029	25,4%	106.966.716	28,5%
Informatietechnologie	12.599.899	3,3%	9.692.079	2,6%
Telecommunicatie	13.804.585	3,6%	12.519.577	3,3%
Overige sectoren	49.993.723	13,1%	35.834.375	9,5%
Externe beleggingsfondsen	7.273.681	1,9%	6.277.667	1,7%
Stand ultimo boekjaar	<u>382.845.595</u>	<u>100,0%</u>	<u>375.501.006</u>	<u>100,0%</u>

Bij bovenstaande opstelling dient te worden vermeld dat de vergelijkende cijfers zijn aangepast in verband met een wijziging in de gehanteerde 'doorkijkmethode'.

10.3.2. Kredietrisico

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

De verdeling van de vastrentende waarden naar rating is als volgt:

Omschrijving	2013		2012	
	€	%	€	%
AAA	66.466.604	17,2%	71.436.318	18,9%
AA	39.043.235	10,1%	38.307.000	10,1%
A	42.131.236	10,9%	46.375.437	12,3%
BBB	44.728.302	11,6%	36.188.492	9,6%
BB	3.897.400	1,0%	4.034.005	1,1%
B	3.573.296	0,9%	3.650.998	1,0%
CCC	350.568	0,1%	365.325	0,1%
CC	63.623	0,0%	204.294	0,1%
D	2.836	0,0%	2.209	0,0%
Overige financiële instrumenten	148.176.205	38,3%	141.161.506	37,3%
Financiële instrumenten zonder rating	30.783.042	8,0%	29.438.395	7,8%
Externe beleggingsfondsen	7.273.681	1,9%	6.277.667	1,7%
Stand ultimo boekjaar	<u>386.490.028</u>	<u>100,0%</u>	<u>377.441.646</u>	<u>100,0%</u>

Bij bovenstaande opstelling dient te worden vermeld dat de vergelijkende cijfers zijn aangepast in verband met een wijziging in de gehanteerde 'doorkijkmethode' en waardering op basis van exposure waarde i.p.v. marktwaarde van de derivaten.

In de portefeuille zijn financiële instrumenten opgenomen welke gevoelig zijn voor wijzigingen in de kredietwaardigheid van de uitgevende instelling. Een A, AA of AAA rating geeft een goede tot uitstekende kredietwaardigheid aan. Bij een Rating van BBB en lager neem het risico op het niet nakomen van intrest- en aflossingsverplichtingen toe. De portefeuille is blootgesteld aan een significant kredietrisico.

Het totaal kredietrisico wijkt af van de marktwaarde van de portefeuille als gevolg van het gebruik van kredietderivaten (Credit Default Swaps). Met kredietderivaten wordt het kredietrisico op een tegenpartij afgedekt, of kan juist extra kredietrisico op een tegenpartij worden genomen. Voor de berekening van het totaal kredietrisico in bovenstaand overzicht is rekening gehouden met de onderliggende waarde (exposure waarde) van de kredietderivaten in plaats van de marktwaarde van deze derivaten. Hiermee wordt een beter inzicht gegeven in het totaal kredietrisico van de portefeuille.

10.3.3. Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen uit hoofde van financiële instrumenten kan voldoen. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor liquiditeitsposities.

10.3.4. Concentratierisico

Alle aandelenfondsen en vastgoedfondsen hebben een breed gespreide portefeuille.

De meeste obligatiefondsen hebben een breed gespreide portefeuille waarbij sprake is van issuer limieten en de concentratie afwijkingen zijn gemaximeerd t.o.v. de benchmark. De benchmark voor het staatsobligatiefonds daarentegen bestaat uit een beperkt aantal overheden en derhalve is de portefeuille van dit fonds blootgesteld aan een concentratierisico.

De HighYield en Emerging Market Debt fondsen hebben een breed gespreide portefeuille waarbij sprake is van issuer limieten en de concentratie afwijkingen zijn gemaximeerd t.o.v. de benchmark. Het Long Duration Overlay fonds sluit alleen swaps af met een beperkte lijst van goedgekeurde tegenpartijen waardoor het is blootgesteld aan concentratierisico.

Het hypotheekfonds belegt alleen in hypotheek met Nederlandse woonhuizen als onderpand. Hierdoor is sprake van concentratierisico. Dit risico wordt beperkt door zoveel mogelijk geografisch te spreiden binnen Nederland.

Het GTAA fonds heeft een breed gespreide portefeuille.

In onderstaande opstelling zijn de 10 belangrijkste posities (en alle posities in portefeuille die groter zijn dan 2% van het balanstotaal) ultimo verslaggevingsjaar weergegeven:

Omschrijving	2013		2012	
	€	%	€	%
Duitsland	24.355.418	6,4%	31.938.851	8,5%
Nederland	21.544.501	5,6%	14.319.085	3,8%
Frankrijk	20.351.100	5,3%	23.191.067	6,2%
Oostenrijk	8.839.909	2,3%	4.529.048	1,2%
Prisma Capital	7.273.681	1,9%	6.277.667	1,7%
The Royal Bank of Scotland	3.304.529	0,9%	7.711.607	2,1%
European Investment Bank	2.956.923	0,8%	1.698.750	0,5%
Bank of America	2.803.553	0,7%	1.222.407	0,3%
FMS Wertmanagement	2.575.230	0,7%	3.823.246	1,0%
Goldman Sachs	2.523.391	0,7%	3.003.791	0,8%
Overige beleggingen	286.317.360	74,7%	277.785.487	73,9%
Stand ultimo boekjaar	<u>382.845.595</u>	<u>100,0%</u>	<u>375.501.006</u>	<u>100,0%</u>

Bij bovenstaande opstelling dient te worden vermeld dat de vergelijkende cijfers zijn aangepast in verband met een wijziging in de gehanteerde 'doorkijkmethode'.

10.3.5. Indeling naar waarderingsniveau

Op basis van deze verscheidenheid en gradaties in waarderingmethoden dienen de beleggingen te worden ingedeeld naar drie verschillende waarderingsniveaus:

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen van identieke beleggingen in een actieve markt;
- Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata;
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

In de onderstaande tabel is de verdeling naar waarderingsniveau weergegeven:

Omschrijving	2013		2012	
	€	%	€	%
Niveau 1	0	0,0%	0	0,0%
Niveau 2	377.157.635	98,5%	369.548.197	98,4%
Niveau 3	5.687.960	1,5%	5.952.809	1,6%
Stand ultimo boekjaar	<u>382.845.595</u>	<u>100,0%</u>	<u>375.501.006</u>	<u>100,0%</u>

De beleggingsfondsen zijn geclassificeerd als niveau 2 of 3 afhankelijk van de onderliggende beleggingen. Vrijwel alle Aegon beleggingsfondsen kennen een dagelijkse intrinsieke waardebeoordeling, dagelijkse toe- en uittredingsmomenten en hebben voornamelijk beursgenoteerde stukken in portefeuille. Hierdoor hebben de

beleggingsfondsen meer het karakter van een niveau 1 belegging. Doordat de beleggingsfondsen zelf geen beursnotering kennen, worden de Aegon beleggingsfondsen als niveau 2 geclassificeerd. Een uitzondering hierop betreft het TKP Real Estate Fund waar voornamelijk level 3 beleggingen in zijn opgenomen.

10.3.6. Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit van de geautomatiseerde systemen, en dergelijke. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Operationele risico's worden zoveel mogelijk beperkt door uitgebreide AOIC's met ingebouwde controle momenten. Toch kan menselijk handelen altijd leiden tot fouten ondanks de strakke protocollen.

10.3.7. Systeemrisico

Systeemrisico is het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale financiële markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van de beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds participeert, niet langer verhandelbaar zijn en zelfs hun waarde verliezen. Dit risico is voor het pensioenfonds, evenals voor andere marktpartijen, niet beheersbaar.

10.4. Vorderingen en overlopende activa

10.4.1. Vorderingen uit hoofde van herverzekering

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Door Aegon nog in het gesepareerde beleggingsdepot te storten	0	669.935
Stand ultimo boekjaar	<u>0</u>	<u>669.935</u>

10.4.2. Overige vorderingen

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Te vorderen premies	742.075	0
Stand ultimo boekjaar	<u>742.075</u>	<u>0</u>

Alle vorderingen hebben een looptijd van korter dan een jaar.

10.5. Stichtingskapitaal en reserves

10.5.1. Wettelijke en statutaire reserves

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Algemene reserve	15.114.423	116.621
Stand ultimo boekjaar	<u>15.114.423</u>	<u>116.621</u>

Het verloop van de algemene reserve is als volgt:

	2013	2012
Stand primo boekjaar	116.621	(16.280.119)
Mutatie via resultaatsbestemming	14.997.802	16.396.740
Stand ultimo boekjaar	<u>15.114.423</u>	<u>116.621</u>

10.5.2. Overige reserves

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Reserve beleggings- en actuariële risico's	38.287.000	38.210.000
Stand ultimo boekjaar	<u>38.287.000</u>	<u>38.210.000</u>

Het verloop van Reserve beleggings- en actuariële risico's is als volgt:

	2013	2012
Stand primo boekjaar	38.210.000	31.412.000
Mutatie via resultaatbestemming	77.000	6.798.000
Stand ultimo boekjaar	<u>38.287.000</u>	<u>38.210.000</u>

10.5.3. Solvabiliteit en herstelplan

Solvabiliteit

De solvabiliteit van het pensioenfonds is als volgt:

	2013	2012
Minimaal vereist eigen vermogen	16.434.000	16.855.000
Vereist eigen vermogen	<u>38.287.000</u>	<u>38.210.000</u>

Volgens de Pensioenwet dient een pensioenfonds een minimaal vereist dan wel vereist eigen vermogen aan te houden. Voor het aanhouden van een minimaal vereist Eigen vermogen kan een vrijstelling van DNB ontvangen.

Het Vereist Eigen vermogen dient zodanig van omvang te zijn dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de technische voorzieningen.

Herstelplan

In 2009 heeft het bestuur een herstelplan opgesteld en ingediend bij DNB. Uit evaluatie blijkt dat de dekkingsgraad per 31 december 2013 116,3% (2012: 111,4%) boven de in het herstelplan ingeschatte dekkingsgraad 113,0% (2012: 110,6%) ligt.

In 2013 liet de dekkingsgraad een herstel zien die volledig was te danken aan een verbetering op de financiële markten. De dekkingsgraad steeg van 111,4% naar 116,3% aan het einde van 2013. Het pensioenfonds bevindt zich echter, ondanks deze stijging, nog steeds in een situatie van reservetekort. Op grond van het lange termijnherstel is het vierde kwartaal van 2013 het tweede achtereenvolgende kwartaal

dat het Fonds een dekkingsgraad heeft die uitkomt boven de VEV. Volgens de richtlijnen van De Nederlandsche Bank (DNB) is een pensioenfonds pas echt uit een situatie van reservetekort indien het drie aaneengesloten kwartalen een dekkingsgraad heeft die boven het VEV ligt.

Het minimaal vereist eigen vermogen is gelijk aan een bepaald percentage van de VPV. Het bestuur hanteert hiervoor een percentage van 5,0%. Dit percentage is getoetst aan het minimaal vereist eigen vermogen zoals bepaald op basis van het besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen, artikel 1.

Het vereist eigen vermogen is vastgesteld op basis van het door DNB vastgestelde standaardmodel. Dit percentage komt per 31 december 2013 uit op 11,6% van de VPV (2012: 11,3%). Het vereist eigen vermogen op basis van het standaardmodel wordt vastgesteld met de zogenaamde S-wortel formule waarbij rekening wordt gehouden met een 8-tal risico's (rente, aandelen- en vastgoed, valuta, grondstoffen, krediet, verzekeringstechnische en concentratie).

10.6. Technische voorzieningen

In de technische voorzieningen zijn de volgende pensioenregelingen opgenomen:

- Basisregeling
- Excedentregeling
- AIP-regeling

De **Basisregeling** is van toepassing op het salarisdeel van 1 tot en met 3 x franchise Voor het ouderdomspensioen is er een opbouw op kapitaalbasis.

De opbouw van pensioenaanspraken bedraagt:

- voor ouderdomspensioen 1,7% per jaar
- backservice: 1,7% over in verleden opgebouwde rechten
- voor partnerpensioen: 50% gekapitaliseerd (na 1 januari 2005)

De **Excedentregeling** is van toepassing op het salarisdeel van 3x tot en met 8x franchise Voor het ouderdomspensioen is een opbouw op kapitaalbasis.

De opbouw van pensioenaanspraken bedraagt:

- voor ouderdomspensioen 1,3% per jaar
- backservice: 1,3% over in verleden opgebouwde rechten (na 1 januari 2005)
- voor partnerpensioen: 50% gekapitaliseerd (na 1 januari 2005)

Naast de collectieve pensioenregeling voert het fonds de **Aanvullend Individuele Pensioen (AIP) regeling** uit. Toetreding tot de A.I.P.-regeling is niet meer mogelijk vanaf 1 januari 2004. Tevens is het per 1 januari 2004 niet meer toegestaan om enige inleg te doen in de A.I.P.-regeling.

In principe kan de deelnemer van zijn aanspraak gebruik maken op de eerste van de maand waarin hij de 65-jarige leeftijd bereikt voor de inkoop van een levenslang pensioen. Het reglement van de A.I.P.-regeling is hiertoe aangepast in 2005.

Echter, in het kader van het toestaan door de wet van het toepassen van een vroegpensioenregeling, kan het A.I.P. ook op de oorspronkelijke manier worden toegepast, zoals hieronder omschreven, vermits de deelnemer geboren is voor 1 januari 1950:

De deelnemer kan van zijn aanspraak gebruik maken op de eerste van de maand waarin hij de 62-jarige leeftijd bereikt voor de inkoop van een tijdelijk (deel-) pensioen tot het 65ste jaar. De optie om vanaf de 60-jarige leeftijd uit te laten keren is wettelijk niet meer mogelijk.

Indien de deelnemer hiervan afziet wordt het beschikbare kapitaal op 65-jarige leeftijd aangewend voor de inkoop van een levenslang pensioen.

Het kapitaal dat bij overlijden tot uitkering komt, dient door de partner respectievelijk zijn kinderen te worden aangewend als koopsom voor één of meer pensioenen.

Binnen de A.I.P.-regeling worden geen toeslagen verleend op ingegane uitkeringen.

10.6.1. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

	2013	2012
Actieve deelnemers	125.873.772	133.250.578
Arbeidsongeschikte deelnemers	5.008.482	4.005.878
Gewezen deelnemers	33.040.939	36.739.000
Pensioentrekkenden	151.331.025	148.990.275
A.I.P. kapitalen	3.336.574	3.778.276
Netto Voorziening pensioenverplichtingen	318.590.792	326.764.007
Excassovoorziening	6.344.329	6.513.609
Stand ultimo boekjaar	324.935.121	333.277.616

Het verzekerde kapitaal van de A.I.P.-regeling bedraagt op de einddatum € 3.764.440 (2012: € 4.219.600) en bij overlijden voor de einddatum € 1.184.972 (2012: € 1.368.119).

Het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Stand primo boekjaar	333.277.616	302.074.792
Pensioenopbouw	11.637.392	11.644.309
Indexering en overige toeslagen	0	0
Rentetoevoeging	1.169.804	4.664.035
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	(10.909.637)	(10.285.017)
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	(358.686)	(294.614)
Wijziging marktrente	(9.885.232)	21.507.331
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	(99.905)	(292.070)
Wijziging actuariële grondslagen	0	3.626.166
Overige mutaties	103.769	632.684
Stand ultimo boekjaar	324.935.121	333.277.616

10.6.2. Overige technische voorzieningen

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Voorziening backservice koopsom	3.758.262	3.830.668
Stand ultimo boekjaar	3.758.262	3.830.668

Voorziening backservice koopsom

Het verloop van deze post kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Stand primo boekjaar	3.830.668	3.602.405
Dotatie	3.758.262	3.830.668
Vrijval	(3.830.668)	(3.602.405)
Stand ultimo boekjaar	3.758.262	3.830.668

10.7. Overige schulden en overlopende passiva

10.7.1. Schulden uit hoofde van herverzekering

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Door Aegon aan het gesepareerde beleggingsdepot te onttrekken	745.181	0
Stand ultimo boekjaar	745.181	0

10.7.2. Overige schulden

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Vooruitontvangen overgenomen pensioenverplichtingen	224.267	332.830
Nog te betalen accountantskosten	32.670	32.670
Nog te betalen actuariskosten	42.350	42.350
Nog te betalen administratievergoeding	0	0
Stand ultimo boekjaar	299.287	407.850

10.8. Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

10.8.1. Niet toegekende indexaties; inhaalambitie

De indexatieambitie bedraagt 100% van de stijging van de Consumenten Prijs Index (CPI). In 2013 is geen indexatie toegekend aan de gewezen en gepensioneerde deelnemers gezien de financiële positie van het pensioenfonds ultimo 2012. In 2012 was tevens geen indexatie toegekend gezien de financiële positie van het pensioenfonds ultimo 2011 (reservetekort).

10.8.2. Uitbesteding

Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsovereenkomst afgesloten met de herverzekeraar Aegon Levensverzekeringen N.V. voor een periode van vijf jaar. De jaarlijks te betalen vergoeding bedraagt circa € 150.000.

10.8.3. Ontvangen zekerheden en garanties

Het pensioenfonds heeft geen zekerheden en of garanties ontvangen van derden.

10.8.4. Verstrekte zekerheden en garanties

Het pensioenfonds heeft geen zekerheden en of garanties verstrekt aan derden.

11. Toelichting op de staat van baten en lasten

11.1. Premiebijdragen

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Werkgeversgedeelte	7.675.362	7.924.390
Werknemersgedeelte	3.336.205	3.077.254
Totaal	<u>11.011.567</u>	<u>11.001.644</u>

De kostendeekkende premie, de feitelijke premie en de gedempte premie zijn als volgt:

	2013	2012
Feitelijke premie	11.011.567	11.001.644
Kostendeekkende premie	12.937.000	11.645.000
Gedempte premie	10.037.000	8.865.000

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord. De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2013	2012
Actuariële premies actieve deelnemers	11.496.000	10.475.000
Kostenopslag (minus vrijval excassokosten)	141.000	91.000
Solvabiliteitsopslag	1.300.000	1.079.000
Totaal	<u>12.937.000</u>	<u>11.645.000</u>

Conform het besluit FTK Pensioenfondsen artikel 4 mag voor de vaststelling van de kostendeekkende premie worden uitgegaan van een dempingmechanisme. Het fonds maakt hier gebruik van. Voor de vaststelling van de gedempte kostendeekkende premie hanteert het bestuur een rente van 3,7%. In enig jaar kan het voorkomen dat de feitelijke premie lager is dan de kostendeekkende premie gebaseerd op de RTS primo van dat jaar.

In onderstaande tabel is een uitsplitsing van de gedempte kostendeekkende premie weergegeven:

	2013	2012
Actuariële premies actieve deelnemers	8.891.000	7.955.000
Kostenopslag (minus vrijval excassokosten)	141.000	91.000
Solvabiliteitsopslag	1.005.000	819.000
Totaal	<u>10.037.000</u>	<u>8.865.000</u>

11.2. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

Deze post is als volgt samengesteld:

	2013	2012
Directe beleggingsopbrengsten	8.052.930	8.452.784
Indirecte beleggingsopbrengsten	(1.266.125)	44.675.984
Kosten vermogensbeheer	288.091	270.759
Totaal	<u>7.074.896</u>	<u>53.399.527</u>

11.2.1. Directe beleggingsopbrengsten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Interestopbrengsten vastrentende waarden	7.999.296	8.187.699
Liquide middelen	1.688	(858)
Overige baten uit depot	51.946	265.943
Directe beleggingsopbrengsten	<u>8.052.930</u>	<u>8.452.784</u>

11.2.2. Indirecte beleggingsopbrengsten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Waardeveranderingen vastgoedbeleggingen	(742.215)	3.064.541
Waardeveranderingen aandelen	19.190.045	11.068.828
Waardeveranderingen vastrentende waarden	(19.667.648)	30.855.486
Waardeveranderingen overige beleggingen	(46.307)	(312.871)
Indirecte beleggingsopbrengsten	<u>(1.266.125)</u>	<u>44.675.984</u>

11.2.3. Kosten vermogensbeheer

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Vaste beheerkosten	(9.401)	(9.227)
Omvangskorting	297.492	279.986
Kosten vermogensbeheer	<u>288.091</u>	<u>270.759</u>

Van de totale kosten in beleggingsfondsen, de aan- en verkoopkosten die in de participaties zijn verwerkt, kan geen betrouwbare toerekening aan de verschillende beleggingscategorieën worden gemaakt. Derhalve is deze niet opgenomen.

De omvangskorting van € 297.492 (2012: € 279.986) is verleend op de in de participatiewaarden van de beleggingsfondsen in mindering gebrachte variabele beheerkosten. Deze variabele beheerkosten zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. In paragraaf 4.1.5 van het jaarverslag is een uitgebreid overzicht van de kosten vermogensbeheer opgenomen.

11.3. Overige baten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Interestbaten	1.937	0
Uitkering AIP-kapitalen	764.997	1.485.485
Totaal	766.934	1.485.485

De interestbaten zijn toegelicht in paragraaf 11.10.

11.4. Pensioenuitkeringen

In totaal is uitgekeerd aan gepensioneerde deelnemers:

	2013	2012
Ouderdomspensioen	8.322.539	7.866.718
Prepensioen	70.135	105.129
Nabestaandenpensioen	1.710.269	1.636.682
Wezenpensioen	47.996	50.382
AIP-kapitaal	747.655	533.481
Afkopen aan deelnemers	11.043	92.625
Totaal	10.909.637	10.285.017

11.5. Pensioenuitvoeringskosten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Accountantskosten - controle jaarverslag en DNB-jaarstaten door KPMG	32.670	22.141
Actuariskosten	43.496	55.492
Bestuurskosten	314	0
Adviseurskosten	13.219	0
Contributies	4.539	19.362
Administratiekostenvergoeding	156.632	140.349
Excassokosten afkopen werkgever en pensioenfonds	963	1.741
Bijdrage DNB	24.095	19.582
Opleidingskosten	16.188	24.523
Kosten ALM studie	47.201	11.424
Juridische kosten	3.376	0
Kosten visitatie	15.993	0
Totaal	358.686	294.614

Overeenkomstig artikel 96 van de PW wordt vermeld dat het pensioenfonds in het verslagjaar 2013 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

De door KPMG Accountants N.V. in rekening gebrachte kostenvergoedingen hebben geheel betrekking op honoraria voor de wettelijke controle van de jaarrekening en de verslagstaten.

11.6. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Hier volgt een toelichting op de verschillende componenten van de mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.

11.6.1. Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die in het boekjaar zijn toegekend. De samenstelling kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Bruto premie	7.806.392	7.641.236
Bruto koopsommen	3.831.000	4.003.073
Totaal pensioenopbouw	<u>11.637.392</u>	<u>11.644.309</u>

11.6.2. Indexering en overige toeslagen

Het pensioenfonds streeft er tevens naar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze indexering heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op indexering bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst indexering kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de indexering kan in principe worden ingehaald.

Per 1 januari 2013 en 1 januari 2012 is geen indexering toegekend.

11.6.3. Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 0,351% (vorig jaar: 1,544%) voor een bedrag ad € 1.169.804 (vorig boekjaar € 4.664.035).

11.6.4. Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

De samenstelling kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Uitkeringen	(10.898.594)	(10.192.392)
Afkopen klein pensioen	(11.043)	(92.625)
Totaal uitkeringen	<u>(10.909.637)</u>	<u>(10.285.017)</u>

11.6.5. Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

De onttrekking met betrekking tot het verslagjaar bedraagt € (358.686) (vorig jaar € (294.614)).

11.6.6. Wijziging markttrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging markttrente. Het per 31 december gehanteerde intrestpercentage bedraagt 2,73% en is afgeleid van de rentetermijnstructuur, zoals per 31 december 2013 door DNB is gepubliceerd.

De financiële gevolgen uit hoofde van de wijziging van de markttrente met betrekking tot het boekjaar bedraagt € (9.885.232) (vorig jaar: € 21.507.331).

11.6.7. Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder is opgenomen het saldo van de actuariële benodigde koopsommen voor overgenomen pensioenverplichtingen en de vrijval van de voorziening dat betrekking heeft op het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van overgedragen pensioenverplichtingen.

Het saldo kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Koopsom overgenomen waardeoverdracht	1.109.853	521.893
Afkoop overgedragen waardeoverdrachten	(1.209.758)	(813.963)
Totaal	<u>(99.905)</u>	<u>(292.070)</u>

11.6.8. Wijziging actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking als voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikend van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De financiële gevolgen uit hoofde van de wijziging van de actuariële grondslagen met betrekking tot het boekjaar bedraagt € 0 (vorig jaar: € 3.626.166).

11.6.9. Overige mutaties

Het saldo kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Technisch resultaat op sterfte	(720.698)	(121.762)
Technisch resultaat op arbeidsongeschiktheid	65.748	(175.707)
Technisch resultaat op mutaties	758.719	930.153
Totaal	<u>103.769</u>	<u>632.684</u>

11.7. Mutatie overige technische voorzieningen
Het saldo kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Mutatie voorziening backservice	(72.406)	228.263
Totaal	<u>(72.406)</u>	<u>228.263</u>

11.8. Saldo overdracht van rechten
Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Overgenomen individuele pensioenverplichtingen	(1.058.880)	(491.885)
Overgedragen individuele pensioenverplichtingen	1.224.295	604.643
Overgedragen collectieve pensioenverplichtingen	0	192.543
Totaal	<u>165.415</u>	<u>305.301</u>

De met de overgenomen pensioenverplichtingen samenhangende toename van de Voorziening voor pensioenverplichtingen en de met de overgedragen pensioenverplichtingen samenhangende vrijval van de Voorziening voor pensioenverplichtingen zijn verantwoord in de post Mutatie voorziening voor pensioenverplichtingen.

11.9. Overige lasten
Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Aandeel herverzekeraar in (positief) technisch resultaat	759.758	373.122
Interestlasten	0	2.775
Totaal	<u>759.758</u>	<u>375.897</u>

De interestlasten zijn toegelicht in paragraaf 11.10.

11.10. Intrestbaten en -lasten
Het totaal van de posten intrestbaten en intrestlasten kan als volgt worden gesplitst naar de verschillen onderdelen van baten en lasten:

	2013	2012
Interest te late betalingen	1.937	0
Totaal interestbaten	1.937	0
Interest te late betalingen	0	2.775
Totaal interestlasten	0	2.775
Totaal saldo interestbaten en -lasten	1.937	(2.775)

11.11. Aantal personeelsleden
Bij het pensioenfonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever

11.12. Verbonden partijen

11.12.1. Bestuur

Het bestuur is belast met de vorming van het beleid en de dagelijkse gang van zaken binnen het pensioenfonds. De bestuurders ontvangen voor hun werkzaamheden geen bezoldiging.

11.12.2. Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan is belast met het toezicht op het bestuur. De bezoldiging over het jaar 2013 voor de leden van het verantwoordingsorgaan tezamen is nihil (2012: nihil).

11.12.3. Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen: het fonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Haarlem, 20 juni 2014

Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland

Het Bestuur

B. de Hoog

R. van Lohuizen

P. Mali

P. Pluimers

G. van der Schaaf

R. Slop

A. Touw

Vacature (v/h M. Bechger)

Overige gegevens

12. Bestemming saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het pensioenfonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

Voor het verslagjaar wordt voorgesteld het resultaat als volgt te bestemmen.

	2013
Wettelijke en statutaire reserves	
Mutatie Algemene Reserve	14.997.802
Overige reserves	
Reserve beleggings- en actuariële risico's	77.000
Totaal bestemming van het resultaat	15.074.802

13. Uitvoeringsovereenkomst

De Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland (SPFN) heeft met Fluor B.V., Fluor Consultants B.V. en Fluor Infrastructure B.V. een overeenkomst gesloten waarin de wederzijdse verhouding is geregeld. In deze overeenkomst ligt onder andere vast welke premies de betreffende ondernemingen maximaal dienen te betalen en binnen welke tijdspanne.

Elk jaar stelt het Bestuur de hoogte van de premies voor het komende jaar vast, echter nooit hoger dan de maximale premie zoals vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst.

In de overeenkomst is de methodiek van premieberekening voor de werkgever vastgelegd; deze is mede afhankelijk van de totale salarissom en de gemiddelde gewogen leeftijd van de deelnemers.

Een belangrijke clausule in de uitvoeringsovereenkomst is de garantie van de werkgever om indien de totale bezittingen minder zijn dan de totale verplichtingen, op eerste verzoek van de DNB de bezittingen van het pensioenfonds aan te vullen zodanig dat een tekort wordt opgeheven. Deze clausule is ingebracht toen de werkgever aan het pensioenfonds verzocht heeft om in meer risicodragende beleggingsproducten, zoals aandelen, te investeren dan in staatsobligaties.

14. Gebeurtenissen na balansdatum

Per 1 januari 2014 heeft het bestuur besloten om een toeslag te verlenen op de opgebouwde pensioenaanspraken van de gewezen en pensioengerechtigde deelnemers van 1,7%. Het feitelijk besluit hiervoor is in 2014 genomen en derhalve niet verwerkt in de jaarrekening van 2013. Deze toeslagverlening zorgt voor een toename van de voorziening pensioenverplichtingen met zo'n € 3,282 miljoen.

15. Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland te Haarlem is aan Milliman Pensioenen vof de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2013.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens en de bevindingen van de accountant ten aanzien hiervan zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangevane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangevane tot balansdatum, sprake van een toereikende solvabiliteit.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen voor inactieven beperkt zijn.

Amsterdam, 20 juni 2014

drs. R.K. Sagoenie AAG
verbonden aan Milliman Pensioenen v.o.f.

16. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening over 2013 van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland te Haarlem gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013, het kasstroomoverzicht en de staat van baten en lasten over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het inrichten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland per 31 december 2013 en van het saldo van baten en lasten over 2013 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amstelveen, 20 juni 2014
KPMG Accountants N.V.

F.J.J. Glorie RA